

DIN
CUPRINS**Pagina 3**

- Scriitorul tânăr la maturitate
- Eugen Dorcescu: „Orice operă este integral dependentă de realitatea exterioară și launtrică”

■ Cronica literară de Al. Piru

- Poezie și adin-cime

■ O privire către cei care vin

- Simona Vărzaru

Pagina 5**Paginile 6-7****■ CENACLUL LITERAR-ARTISTIC CONFLUENȚE**

- Ședința a opta, la Liceul de matematică-fizică nr. 1 din București

■ Serialul nostru : Borges despre Borges**■ Popasuri : Într-o zi, la Zürich**

- Tabela de marcaj

Pagina 11

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

tineretului

Anul VIII

Nr. 24 (351)

12 pagini — 3 lei

Simbătă

18 iunie

1988

Dezvoltare și democrație

Trăim un început de vară dens în fapte și împliniri. În această atmosferă de muncă, de angajare plină, fâuritorii de bunuri materiale din județele Olt, Teleorman și Giurgiu s-au bucurat de prezența în mijlocul lor a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele Republicii. A fost unul din sutele și miile de momente când tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel dintii gospodar al patriei, s-a aflat în miezul fierbinte al amplului proces revoluționar pe care l-a inițiat cu începerea de la Congresul al IX-lea al partidului.

Astfel, în ordinea transformărilor profunde care au schimbat radical chipul patriei, conferindu-i strălucire, se înscrie, fără îndoială, procesul amplu de dezvoltare economico-socială, conceput într-o viziune globală, unitară, în care abordarea științifică a unor probleme de mare complexitate s-a îngemănat permanent cu înaltul umanism revoluționar propriu politicii partidului și statului nostru, gândirii și acțiunii novatoare ale tovarășului Nicolae Ceaușescu. România epocii de mari înfăptuiri deschise de istoricul Congres a știut nu doar să-și înzecească eforturile în direcția unei dezvoltări accelerate dar a vegheat mereu ca acest proces multidimensional să înglobeze, într-o armonioasă operă unificatoare, toate zonele patriei. Reorganizarea teritorial-administrativă de acum două decenii a croit pe harta țării noi structuri funcționale menite a elimina verigi devenite de prisos, a permite o mai eficientă valorificare a potențialului de muncă și creație, precum și a resurselor materiale existente. Beneficiind de avantajele proprietății socialiste, de cadrul fertil creat prin înființarea județelor, ca și de efectele binefăcătoare ale unei judicioase și echitabile politici de investiții, acest amplu proces s-a finalizat printr-o repartizare armonioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul național. Iată, în anii construcției socialiste, dar mai

„SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC”

(Continuare în pag. a 11-a)

Se împlinesc 50 de ani din vara când la Tîrgu Jiu era înălțată spre aștri nemuritoarea Coloană a lui Brâncuși — simbol peren al spiritualității românești.

Ecouri ale Expunerii secretarului general al partidului,

tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, în conștiința tinerilor scriitori

Ai acestui timp

Sîntem legați prin toată ființa și simțirea noastră de acest timp care ne este dat, de această patrie, trecută din generație în generație ca bunul nostru cel mai de preț. Trăim în această lume concretă, pe acest pămînt plin de slavă și de glorie, trăim printre acești oameni care muncesc pentru a construi viitorul. Poetul nu este singur în fața patriei: prin gura lui vorbesc generațiile trecute, prin gura lui vorbesc oamenii zilelor noastre. El este mereu pe baricadele cele mai înalte ale spiritului, el a purtat steagul arzătoarelor idei de libertate, de pace pe întregul pămînt, de independență. Iar dacă poporul și-a păstrat de-a lungul vremurilor ființa națională, a fost pentru că oamenii acestui pămînt, toți ca unul, s-au unit în jurul acestor nobile idei. Scrișul poetului este ancorat în actualitate, în delicata și măreața acțiune de formare a conștiințelor, a omului nou, cu o gândire liberă și independentă. Scopul fundamental al scrisului unui poet trebuie să fie în primul rînd cel educativ, astfel încît și munca poetului să se integreze șuvotului puternic al acțiunii revoluționare de modelare a conștiințelor: „Să formăm la toți oamenii, la tineret, o concepție științifică despre viață, cores-punzător uriașelor cuceriri ale științei, ale cunoașterii

umane, care demonstrează justetea concepției materialist-dialectice și istorice despre lume, materialitatea lumii și dă o perspectivă minunată pentru noi și noi cunoașteri, pentru înaintarea omului spre un asemenea nivel de cultură și conștiință care să-l facă cu adevărat liber, dar și stăpîn, cu adevărat, pe destinele sale, să-i dea posibilitatea să acționeze în mod conștient pentru transformarea lumii, pentru realizarea unei lumi mai bune și mai drepte”, spunea tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU în Expunerea cu privire la unele probleme ale conducerii activității economico-sociale, ale muncii ideologice și politico-educative, precum și ale situației internaționale.

Oamenii orașelor și sate-lor muncesc cu pasiune pentru a construi o patrie liberă și fericită, munca lor se concretizează în etorii mărețe. Este necesar ca și poetul să producă opere de valoare, care prin calitatea lor să răspundă celor mai nobile năzuințe, celor mai mari exigențe. Cărțile scriitorilor trebuie să fie pline de dragoste pentru munca poporului nostru. Un creator nu poate rămîne indiferent în fața istoriei trecute sau prezente, el trebuie să fie angajat direct în evenimentele epocii, în realitatea zilelor de azi.

MARA NICOARĂ

Fulgurări

Ars de lutul patriei

Pe fuga pămîntului
Există totuși un arbore
Dimineața,
Un fir de iarbă
Ce verde crește și naște
Ars de lutul patriei
Luminat de patrie
De șapte ancestrale luminat
Dimineața,
Zimbet, iubire, tei, Eminescu,
Dunăre... Oglindă...

Blind poem — metaforă de înălțare
Țărm curgător spre zori, spre azur...

CRISTIAN MUGUR-ARGEȘANU

Educația patriotică

Trăim în patria de cuvinte a limbii române și ne bucurăm de frumusețile ei. Avem datoria fermă de a cultiva limba, de a o transmite generațiilor viitoare frumoasă și pură. O limbă clară și melodioasă este semnul nobleții unui neam, semnul culturii și al civilizației.

Limba română este dovada vie și grăitoare a permanenței noastre în spațiul carpa-to-danubiano-pontic. Ea este mesajul viu al istoriei către prezent și viitor. Nu există alt document mai puternic, care să pledeze mai bine pentru romanitatea și continuitatea noastră prin veacuri, decît limba română.

Sub pana scriitorilor, limba română s-a mlădiat și cristalizat în adevărate comori artistice. Dacă numai două capodopere: „Miorița” și „Luceafărul” ar fi fost create în limba română și tot ar fi fost suficient pentru a proba claritatea și armonia, capacitatea de expresie pe care o posedă limba noastră. În limba română au gândit, simțit și au scris: Mihai Eminescu, Ion Creangă, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Nichita Stănescu, în operele lor simțirea românească a fost ridicată la cotele cele mai înalte ale trăirilor umane și acest fapt ne înobilează, dar ne și obligă la

mai mult și mai bine.

Sîntem un popor de poeți și acesta și pentru că am avut o limbă frumoasă și clară, capabilă să exprime cele mai nuanțate sentimente.

Este meritul și datoria tuturor creatorilor de artă, al tuturor iubitorilor de frumos și adevăr de a îmbogăți și înfrumuseța cugetarea în limba română.

În Expunerea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU cu privire la unele probleme ale conducerii activității economico-sociale și ale muncii ideologice și politico-educative, precum și ale situației internaționale se spune: „Să dezvoltăm puternic educația patriotică, mindria față de cuceririle revoluționare, să facem să crească răspunderea și hotărîrea de a face totul pentru a contribui la dezvoltarea continuă a patriei, la întărirea independenței sale”. Componentă esențială a educației patriotice, cultivarea limbii reprezentînd cartea de vizită cu care orice creator de literatură se prezintă în fața posterității. Cine iubește creația literară, țara, iubește mai presus decît orice limba română. O păstrează, o șlefuește cu migală și se pleacă plin de recunoștință în fața frumuseții ei.

LIDIA MĂNESCU

Dezvoltare și democrație

(Urmare din pag. 1)

cu seamă după reorganizarea administrativ-teritorială, pe harta României au apărut 180 de noi platforme industriale, în fiecare județ fiind create patru-cinci centre economice puternice, în paralel cu dezvoltarea agriculturii și a altor activități. Atenția specială acordată județelor lipsite de o bază industrială a condus, în mod firesc, la constituirea unor veritabili piloni ai dezvoltării moderne în județe cum sînt Alba, Argeș, Bistrița-Năsăud, Covasna, Dolj, Dimbovița, Galați, Harghita, Sălaj, Teleorman, Tulcea, Vaslui și altele. Desigur, dezvoltarea imperioasă a forțelor de

producție și amplasarea lor judici-oasă în profil teritorial n-au fost un scop în sine, ci premise esențiale ale unui salt de dimensiuni istorice în existența oamenilor, în deschiderea unor noi orizonturi și a unor noi perspective de împlinire a personalității. Noile realități economice au generat noi realități sociale, culturale, o creștere direct proporțională a rolului științei, culturii și artei. Dezvoltarea industrială a determinat o nouă gândire urbanistică, înflorirea orașelor și satelor patriei noastre, ștergerea marilor diferențe dintre urban și rural. Pe baza unor asemenea realizări s-au asigurat șanse egale de parti-

cipare la viața economică a țării pentru toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, conferindu-se o acoperire faptică semnificativă componentei economice a conceptului democrației socialiste. Astfel, viața a înflorit pe toate meleagurile românești. Sîntem astăzi printre primele țări din lume în ceea ce privește ritmul și volumul construcției de noi locuințe. Numai în anii 1966-1987, au fost ridicate 3,3 milioane de apartamente, iar peste 82 la sută din populația țării trăiește în case noi. Sînt, toate acestea, realizări prestigioase, care demonstrează încă o dată justetea politicii partidului nostru comunist.

Interlocutor azi Emil Boroghina

Directorul Teatrului Național din Craiova

— Stimate tovarășe Emil Boroghina, sîntei director de cîteva luni. Ce evenimente au avut loc în teatru de la venirea dumneavoastră?

— Aș începe cu realizarea celor două spectacole de succes: *Mobilă și durere* de Teodor Mazilu și *Micul infern* de Mircea Ștefănescu, apoi un turneu în Capitală, care a dat satisfacții majorității personalului artistic și — lucru mai important — întregii instituții și chiar orașului. Am jucat pe scena sălii mari a Teatrului Național „Ion Luca Caragiale”, în fața unui numeros public, iar primirea extrem de călduroasă care ni s-a făcut a însemnat nu numai o recunoaștere a muncii serioase, temeinice, ci și o încărcare sau reîncărcare cu oxigen. O altă manifestare inițiată în această perioadă a fost *Parada invitaților Teatrului Național*. În intenția noastră a fost și este să invităm la Craiova cele mai prestigioase colective și spectacole din Capitală și din țară. Am avut satisfacția ca această manifestare să fie inaugurată de una dintre cele mai importante personalități ale teatrului românesc și european, artistul poporului Radu Beligan, un mare și statornic prieten al Naționalului craiovean, cu al său spectacol-recital cu adevărat de excepție, *Contrabasul*.

— În ce constă personalitatea Teatrului Național din Craiova?

— Este un teatru ca majoritatea teatrelor din România, poate cu o activitate mai îndelungată, cu un corp artistic puternic și — cu mici excepții, și bine reprezentat. Spun cu mici excepții deoarece începem să resimțim lipsa actorilor tineri, colectivul nostru numărînd foarte mulți actori între 40 și 50 de ani. Am încercat cîteva demersuri în acest sens, luînd legătura cu absolvenții cursului seral de actorie, cure se pare că s-au lăsat convinși de dorința noastră de a veni la Craiova.

— Care au fost premierele actualei stagiuni teatrale?

— Aș adăuga *Artista* — dramatizare de Andrei Băntas, după romanul „Julia” de Somerset Maugham și *Intr-un parc... pe o bancă* de Al. Ghelman. În prezent se lucrează la fantezia muzicală pentru copii *Unde este Bimbo?* de H. Nicolaidă și G. Mihalache și la piesa lui Adrian Dohotaru *Concurs de imprevizibilitate*. Vor vedea luminile rampei *Unchiul Vanca* de Cehov și *Valiza cu stele* de Michel Langliney.

— Ce piesă credeți că vă lipsește din repertoriu?

— Nu pentru că lucrați în presa pentru tineret, ci aceasta este o realitate, nu sîntem bine reprezentați cu piese care se adresează acestei categorii de spectatori. Nu există un adevărat portofoliu de texte care să evedențieze viața, preocupările și idealurile tinerilor. Și noi, și dumneavoastră, avem datoria să facem mai mult în acest sens.

— Ce părere aveți despre spectacolul contemporan?

— Aspirația noastră este ca toate spectacolele pe care le realizăm să fie contemporane. Și cred că foarte multe dintre ele au și fost. Fie că s-au numit *O scrisoare pierdută*, *A treia țepă* sau *Puterea și Adevărul*, realizate de Mircea Cornișteanu, *Năpasta* sau *Paznicul de la depozitul de nisip* realizate de Mihai Manolescu sau *Mobilă și durere* regizat de Cristian Hadjicula. Și pentru că am ajuns la acest punct important, regizorii, cei care fac în principal spectacolul să fie sau să nu fie contemporan aș vrea să vă mărturisesc că există în intenția noastră să colaborăm în afara celor menționați cu cît mai mulți dintre regizorii importanți, de la Cătălina Buzoianu și Silviu Purcărete pînă la tînărul Alexandru Dabija.

ARETA ȘANDRU

ACTUALITATEA PENTRU TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI

AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

Eminesciana '88

În cadrul manifestării *Zilele Mihai Eminescu* s-a desfășurat, în sala de marmură a Casei de cultură, a științei și tehnicii pentru tineret din Botoșani, în organizarea Comitetului județean Botoșani al U.T.C., cea de-a XVI-a ediție a *Concursului interjudețean de recitatori din poezia eminesciană*. După aproape patru ore de poezie eminesciană rostită de 22 de tineri din 8 județe, juriul a distins cu premii și mențiuni pe următorii: **Florin Aioanițoie** (muncitor, Botoșani) — Premiul I; **Daniela Nicoară** (elevă, Piatra Neamț) — Premiul II; **Iulia Ilie** (elevă, Iași) — Premiul III; **Radu Octavian Matescu** (elev, Piatra Neamț), **Irena Ilie** (elevă, Mangalia), **Elena Ivănușcă** (elevă, Botoșani) — mențiuni.

O lume fascinantă

Adrian Drăguț, un pictor obsedat de parabolă, cărui trebuie să-i recunoști cifrul ca să pătrunzi dincolo de culori și forme, expune 24 de uleiuri în foaierul Teatrului de Comedie. Pictura acestui constanțean aflat la cea de-a patra „personală” este meticuloasă, iar în imaginile reprezentînd arlecchini — o temă preferată — pare fantastică, pentru că trece dincolo de realitate, în oglinda acestei realități, unde începe o altă lume, fascinantă, cea a teatrului. Talent în afara oricăror îndoieli, certificat ca atare printr-un premiu II la ediția a IV-a a Festivalului Național „Cîntarea României”, faza republicană, Adrian Drăguț este un spirit neliniștit în continuă ardere care vede lumea prin proprii săi ochi. Distilată pînă la esență, pictura sa rămîne realistă, cu mesaj patetic, violent mai ales în peisajele marine. Subtile și limpezi simbolurile florilor, ca în „Vreme vine... vreme trece”. Peste exploziile vegetale plutește o aură misterioasă, luminată doar atunci cînd artistul transpune pe pînza pămîntul Dobrogei natale, în culori cărămizii, arzînde ca o zi de august. (Florian Popa Mișan).

Expoziție inedită

În luna iunie, în sala de expoziții a Muzeului județean Cărlărași poate fi vizitată o interesantă colecție de măști populare din Bărăgan, create de Alexandra Vidu, profesoară la o școală din județ. Expoziția — cu ale cărei exponate a obținut locul I la faza republicană a Festivalului Național „Cîntarea României” — este o ilustrare a raporturilor strînse dintre etic și estetic în arta populară, prin sugestiile bogate și diversitatea figurativă. Conducătoare a cercului de creație înființat la școala din satul Radu Vodă, Alexandra Vidu a mai deschis, cu copiii, de astă dată, două expoziții, una de pictură și alta de decorațiuni create de ei din plante de baltă, crengi de copaci, flori imortele. Spre deose-

În cadrul Lunii manifestărilor politico-ideologice, cultural-educative și sportive, „Laudă omului muncii și creației sale”, la Teatrul de Stat „Valea Jiului” Petroșani, cu ocazia „Săptămîinii dramaturgiei românești actuale” s-a organizat, sub genericul „Dialogul artelor”, și o expoziție personală de pictură a Elizei Hircean. Cele 32 de lucrări expuse, pe lângă faptul că surprind scene din viața și munca minerilor, pun în lumină și dăruirea slujitorilor Thaliei. (D.V.).

bire de alți creatori de măști sau de meșterii populari care folosesc prin tradiție lemnul pentru suport, Alexandra Vidu a căutat și a găsit o modalitate proprie și originală înlocuind lemnul cu țigva. Măștile sale au scopul mărturisit de a readuce în actualitate și de a păstra frumoasele obiceiuri laice de iarnă. (F.M.)

Constanța

Săptămîna aceasta a avut loc la Liceul „Mihai Eminescu”, din localitate, deschidera ma-

nifestărilor omagiale care vor comemora, pe parcursul întregului an, împlinirea a o sută de ani de la trecerea spre neființă a Luceafărului poeziei românești, Mihai Eminescu. La întîlnirea cu tinerii iubitori de poezie au participat scriitorii: **Al. Paleologu**, **Romulus Vulpescu**, **Eugen Lumezianu** și dr. **Adrian Bavaru**. S-au desfășurat un recital de poezie, susținut de elevii liceului, și un recital muzical în interpretarea unor soliști ai Teatrului Liric din Constanța.

Lecturi fundamentale

„Fefelega”

Nuvela este genul cu care talentul lui Agârbiceanu s-a asortat cel mai bine. Schița îl obliga la simple notații, romanul îl făcea să aibă un scris gălătos. Nuvela, în schimb, îi dădea întotdeauna spațiul pentru a ține o exemplară prelegere de etică, atît de dragă acestui scriitor ardelean sută-n sută. Eticismul său nu plictisește, nu nervează, ci e o probă incontestabilă a desfășurării talentului prozatorului, o preabună înțelegere a existenței ponderabile a acestuia în viața cotidiană. De altfel, la Agârbiceanu, etica se vrea personală, iar vocea conștiinței neadormite a personajelor sale confirmă acest fapt. Om sobru, Agârbiceanu privea lumea cu înfrigurare scriitoricească prin ochelarii săi cu sticle groase, privea lumea crezînd în vindecarea ei prin normă morală. Un kantian al satului ardelenesc, el nu încerca să-și constituie un sistem filosofic propriu, derivat din cel al gânditorului de la Königsberg. El numai ce preia temeuri ale unei spiritualități străvechi, ale unui milenar mod de-a înțelege lumea, și le pune cap la cap cu viața, cu existența, mai exact spus le colorează cu un anume mod de-a fi în timp și spațiu. Chiar așa de-ar sta lucrurile, exact așa, proza lui Agârbiceanu ar fi iarăși plicticoasă. Dar nu este. Nu este pentru că se mișcă pe o profundă umanitate. Să amintim și faptul că îi plăcea „Sămănătorul” și că nu ascundea nicidcum că această orientare literară i-a dat îndemna de a scrie. Dar, adăugă orgolios: „am pornit totuși pe un drum al meu”. Originalitatea acestui drum este demonstrată și de textul „Fefelegai”. Text ce ne prezintă, cu virtuozitate și calm desăvîrșit, ardelenesc, o lume din cîteva trăsături de condei, nuvela „Fefelega” poate fi citită dintr-un respiro. „Rudă” cu Slavici, Agârbiceanu propune prin nuvelele sale o literatură de bună calitate, din care se poate învăța chiar și mersul propoziției prin frază.

Întîlnirile revistei „Teatrul”

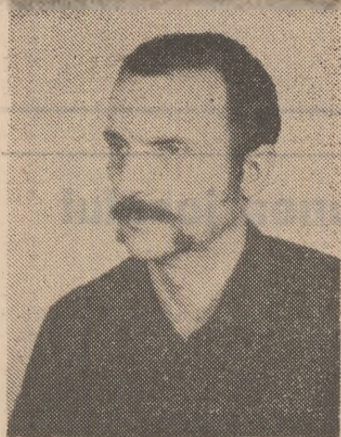
Cea de a patra manifestare din cadrul *Întîlnirilor revistei „Teatrul”* s-a desfășurat luni, 13 iunie, la Teatrul Dramatic „Maria Filotti” din Brăila. Au participat: **Ion Zamfirescu**, **Ileana Berlogea**, **Sanda Manu**, **Mircea Radu Iacoban**, **Ion Cristoiu**, **Alexandru Lazăr**, **Gelu Colceag**, **Florin Zamfirescu**, **Valeriu Grama**, **Doina Tătaru**, iar din partea teatrului gazdă și-au dat concursul actorii **Rodica** și **Romco Mușețeanu**, **Greta Manta**, **Anamaria Pislaru**, **George Tropic**, **George Custură**, **Mircea Bodolan**, **Sorin Dinculescu** și regizorul **Marius Popescu**. În prima parte a întîlnirii, dedicate actorului și formării personalității sale în institutul de teatru, a fost vizionat și apoi discutat spectacolul *Stress* de **Mircea Radu Iacoban**, în interpretarea citorva dintre absolvenții promoției 1988 a I.A.T.C.: **Natașa Raab**, **Diana Gheorghian**, **Mihai Coadă**, **Anghel Rababoc**, **Adrian Titieni**, **Aurelian Burtea** (anul V seral, **clasa Mircea Albușescu** — **Alexandru Lazăr**) și **Emilia Popescu**, **Mihai Bica**, **Marius Rogojinschi** (anul IV, curs de zi, **clasa Olga Tudorache** — **Florin Zamfirescu**). Coordonator al programului manifestării — criticul de teatru **Victor Parhon**.

La Craiova

La Craiova a avut loc vernisajul expoziției de pictură a **Aurorei Speranța** membră a Cenaclului plastic „Constantin Brâncuși”. Aflată la a doua sa personală, pictorița se prezintă cu 27 de lucrări. În florile, peisajele, portretele sale, cuprinse într-o lumină generoasă, pictorița **Aurora Speranța** reușește să impresioneze prin forța expresiei plastice, prin nuanțele neobișnuit de calde ale culorilor. Îndrăzneță și sinceră, cu o grație feminină, ușor îndulcită de sentimentul poetic, ea se poate încadra în rîndul acelor pictori al căror debut, bun și promițător, le conferă dreptul la proiecte și perspective. Artista are avantajul capacității de a-și transfera sentimentele sale în spațiul limbajului pictural, resituiindu-ne, prin culoarea așezată pe pînza, o stare de spirit în care primează dragostea față de natură și oameni. (A.Ș.).

Eugen Dorcescu

„Orice operă este integral dependentă de realitatea exterioară și lăuntrică“

Eugen Dorcescu (pseudonimul literar al lui: Eugeniu Berca) s-a născut la 18 martie, 1942, în Tirgu-Jiu. Liceul la „Frații Buzesți“ din Craiova. Facultatea de Filologie din Timișoara. Doctor în științe filologice. Actualmente șef de redacție la Editura „Facla“ (Timișoara). Volume: Pax magna (versuri), Editura

Cartea Românească, 1972; Metafora poetică (eseu), Editura Cartea Românească, 1975; Desen în galben (versuri), Editura Facla, 1978; Embleme ale realității (eseu), Editura Cartea Românească, 1978; Arhitectura visului (versuri), Editura Facla, 1982 (Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara); Culegătorul de alge (versuri), Editura Facla, 1985; Dodoacă și Biciușcă (proză pentru copii), Editura Facla, 1986.

— Discuția noastră va fi publicată în „Suplimentul literar-artistic al Scintei tineretului“, dar nu numai de aceea vă întreb ce faceți ca editor pentru afirmarea scriitorilor debutanți sau aflați în pragul debutului?

— Imi place și mă bucur să-i ajut pe autorii tineri atunci, firește, când scrierile lor îmi dau dreptul s-o fac. Atunci când ele însele mă obligă la această bucurie. Îi aștept să vină, îi întimpin, îi caut.

Și de cele mai multe ori îi găsesc diseminați în textul ce-i reprezintă. Atunci, ne străduim, colegii mei și cu mine, să însoțim textul debutant începând cu faza de ofertă (proiect) trecând prin toate etapele redacționale și post-redacționale până la reciclare. Așa am procedat cu cei șapte poeți din volumul colectiv „Argonautii 86“, așa procedăm cu cei incluși în volumul colectiv de debut (poezie, proză) ce vor apare în 1988. Și, desigur, cu alți tineri debutanți sau nu. Iată numele citorva dintre aceștia: Tatiana Flondor Arieșanu, Marina Păndaru, Marcel Toicea, Paul Doru Chinezcu, Dana Dinu, Doru Eugen Popin, Dușan Baiszki, Alexandru Moraru, Nicolae Roșianu, Geo Galetaru, Victoria Milescu, Isidor Chicet, Gheorghe Mocuța, Nicolae Aniței, Miron Tic și alții.

— Stimate Eugen Dorcescu, aveți locuri unde și ore anume în care puteți scrie?

— Scriu, de obicei, în una singură (mereu aceeași) din încăperile apartamentului meu. Încăperea în care sînt mai puțin cărți și unde mobilierul trezește o așoară (dar insidiosă) sugestie de sobrietate și de vechime. Prefer orele nopții incipiente (sau chiar ale nopții târzii). Atunci aflu — fizic, ambiental vorbind — liniștea cvasi-totală în absența căreia acest mod de a trăi, acest tip de comunicare-expresie este perturbat sau chiar irealizabil.

— Când sînteți într-o pasă bună de scris, în acea „oră a literaturii“, nu mai faceți intreruperi...

— Scurte intreruperi, în care mă străduiesc să introduc o schimbare bruscă și categorică a peisajului mental, să obliterez peisajul imaginar pe care-l transcriu. O scurtă plimbare pe celelalte încăperi. Contemplarea, de la fereastră, a străzii. Pregătirea unei cafele. Fredonarea unei melodii.

— Credeți în necesitatea talentului la scriitor?

— Înainte de orice, un scriitor trebuie să știe ce-i literatura. Adică să aibă nu doar intuiția literaturii ca virtualitate, ca formă de conștiință, ci perspectiva ansamblului de opere în raporturile lor extratextuale și a ansamblului de modele, extrase din opere și substituite textelor. Literatura este, într-adevăr, spațiul, domeniul ființării și muncii sale. Cum să-l ignore? Nici o profesiune n-ar îngădui o asemenea eroare. Cu atât mai mult o vocație. Or, dată fiind amploarea și diversitatea acumulărilor, instruirea nu se poate efectua haotic. Pregătirea dezirabilă (ideală) ar fi aceea ce succedea unei simple licențe și o completează continuu. Iar cea obligatorie — cea echivalentă licenței înseși. Desigur, un talent ieșit din comun se poate dispensa, până la un punct, de o disciplină integrală a studiului. Nu există, cred, o mai nefericită întâlnire decît aceea dintre un talent mediocre și o cultură mediocară.

— Ce știți despre ceea ce veți scrie miine?

— Știu tot despre ce urmează să scriu, despre bătaia ce urmează a se da între ins, semn și literaritate. Nu știu nimic despre modul concret în care voi scrie.

— Aveți curajul să vorbiți despre momentul creației, despre „transferarea“ imaginației în cuvînt scris?

— Momentul creației propriu-zise este acutizarea (și rezolvarea temporară) ale unei stări de neliniște, de febrilitate, care, în ce mă privește, durcăză mai multe luni și sub presiunea căreia scriu mult și nu revăd ce am scris. Starea ca atare, în afara momentului amintit, este spiritual productivă, dar indecisă lingvistic. Este un tumult de simțăminte, reprezentări, reflecții și impulsuri profunde, însoțite de rumoarea cuvintelor ce-și caută, în chiar acel tumult, referința. Abia în momentul creației cuvîntul devine semn, raportul semnificat — semnificat se cimentează, starea își găsește încă una din posibilele sale expresii. Or, acest declin, această scintea ce declanșează emisia

lingvistică și intrerupe (descarcă) tensiunea lăuntrică vin din zonele adînci, plasate undeva, la rădăcina indefinisabilă a ființei.

— În fond, ce e starea de creație?

— Starea de creație, în autenticitatea ei, este un dat. Cu vremea, prin știința a scrierii, prin abilitate, prin suprapunerea (oarecum inevitabilă) a eului artistic și a celui empiric, prin glisarea aparenței în locul esenței, ea poate fi (mai degrabă părea) și creată (mai degrabă mimată). Dar e vorba, în fond, de două stări, de două realități diferite. Cea dintîi are un caracter vital; cealaltă, un caracter mai mult sau mai puțin convențional.

— Starea de creație poate fi provocată? Care sînt pierderile ce se produc între așa-zisele emisii ale stării de creație și ceea ce se naște/realizează în text?

— Scrierile mele se întemeiază pe o stare de creație neprovocată. Ele nu sînt efectul voinței de a scrie, ci al necesității de a scrie. Starea de creație (nu voința) îmi determină natura, direcția și durată efortului și calitatea. Aceasta se instalează la un moment dat, persistă o vreme și se cere, în mod imperios nu doar exprimată, ci fixată, constituită, instaurată. Atunci se declanșează procesul elucidării ei. Seară de seară, noapte de noapte, sînt expediate spre acea umbră lăuntrică alte și alte cuvinte ce-i delimitează, treptat, conturul. Nu toate aceste emisii, nu toate aceste „rafale“ își ating ținta. Procentul eșecurilor diferă de la caz la caz (50—60 la sută). Oricum în cele din urmă edificul e gata. El a trecut integral din spațiul lăuntric în spațiul limbajului. Din cele 100—200 de texte menite a-l recupera, doar 20—30 au izbutit, laolaltă, s-o facă. Ele vor reprezenta și materia unui volum. Celelalte sînt simple variante ale acestora. În ele s-au acumulat erorile de care primele sînt, în general, scutite. Ca urmare, finisarea propriu-zisă nu-mi mai ia mult timp. Lucrul pe text, în ce mă privește, vizează, deci, ansamblul. De fapt, volumele mele nu sînt culegeri de piese lirice, sînt poeme (două sau trei poeme, cu mai multe secțiuni fiecare). În acest fel, renunțînd la o încercare deficitară, eu finisez textul poemului, elimin un defect (de stil sau de construcție). Defectele din naștere în poezie nu mi se par remediabile.

— Putem vorbi și despre prețiozități... de diferite calibre...

— Esențiale sînt tema, mesajul care devin structură artistică. Și această metamorfoză o mijlocește cuvîntul. Important nu cred a fi, deci, cuvîntul rar (perla) în sine, ci cuvîntul memorabil (fiindcă este potrivit, neramplabil). Poezia este creație ficțională, imaginativă, nu retorică, nu oratorie. Poezia (literatura în genere) este un mod de a construi prin limbaj, în un mod de a vorbi înflorit. Ea este, deopotrivă, mimesis, catharsis și poiesis. Încă grecii vechi au observat acest lucru. Firește, asta nu exclude, ci presupune proprietatea, fluența și eleganța frazării (Baumgarten numea poezia oratio sensitiva perfecta).

— Este adevărat că evoluția/sucesiunea stărilor poetice poate fi „dirijată“ către ansamblul opereii?

— Realitatea fizică și socială a persoanei mele, realitatea fizică și istorică a ambianței îmi hrănesc, pînă la un punct, realitatea morală a interiorității. Iar interioritatea îmi hrănește creația. La rîndul ei, creația îmi înrîurește profund existența. Cum? Pe de o parte, restrîngîndu-i cîmpul de manifestare, pe de alta extinzîndu-i-l. Astfel, sucesiunea (și epuizarea) în timp a diverselor stări poetice (stări care sînt semnele unor referenții) elimină, treptat, dintre obiectele atenției și ale trăirii tot atîtea teme (și, implicit, tot atîtea pre-texte). În schimb, atenția și trăirea sînt antrenate spre altele, neasumate, neabordate încă. Dinamica sufletească (și textuală) rămîn întense, propețime, neprevăzute fiind (trebuînd să fie) notele lor dominante. Cadrul se schimbă mereu, ceea ce conțenează e drumul. Drumul, cu înfăptuirile lăsate în urmă și cu înfăptuirile ce vor veni (ce ar putea veni). Opera este sinteza vie, experimentată, trăită, dintre semn și literaritate. E încă o viață în interiorul celeilalte vieți.

— Două verbe: a vedea și a (mi) aminti. Îmi vin în minte cuvintele lui Barthes: „Cette absence bien supportée, elle n'est

rien d'autre que l'oubli“. Or, dorința (și menirea) mea, ca artist, ca poet, este aceea de a anula, pe cît posibil, uitarea. Eu sînt o forță (o energie) anti-tropică.

— S-ar putea crede că discuția noastră e prea rigidă. Propun să-mi vorbiți despre fascinație...

— Cînd eram copil, într-o iarnă, am văzut la oarecare distanță, pe cîmpia netedă și albă ca o coală de hîrtie, un lup — un lup roșcat ce și-a întors o clipă privirea și trupul spre noi (ne îndreptam, în grup către școală), dispărînd apoi în desigurul de la marginea riului. Am cunoscut atunci un simțămînt straniu — o exaltare înfricoșată, o teamă complice, asemănătoare cu voluptatea. Îmi amintesc adesea acea amiază însoțită de iarnă.

— Sentimentul de complicitate adîncă pe care îl încerc în fața foii albe nu e nici spaimă, nici bucurie. Le îmbină și le depășește. S-ar putea numi fascinație.

— (Și) asta înseamnă că vă desprindeți greu de memorie...

— Nu, nu mă pot desprinde. Și, dacă aș putea cumva, nici n-aș dori acest lucru. Doresc ca textul să-l scriu doar eu însumi. Or, dacă aș renunța la zestrea memoriei, ar fi ca și cum textul s-ar scrie fără ca eu să fiu de față. El „se scrie“, desigur, dar numai fiindcă eu exist. Această retorică intimă e un fel de „dialogue d'amour“ (cum ar zice același Roland Barthes).

— Propun să vorbim despre „dependența“ opereii literare...

— Orice operă este integral dependentă de realitatea exterioară și lăuntrică. O probează geneza ei (semantica), o dovedește structura ei (sintaxa — în textul liric, de pildă, structurile metaforice complexe reproduc, cu mijloacele poeziei, structura realității), o probează țelul ei de a viețui în conștiință (pragmatică). Dar această dependență nu e liniară, nemijlocită. E, mai degrabă, un dozaj indefinisabil, o sinteză subtilă între identitate și alteritate. Opera nu este conțigă, ci similară realității (similară principiilor ei formative). Asemenea disocieri nu mă obsedează, firește, cînd scriu poezie. Dar ele reprezintă, după cum se știe, un permanent și necesar obiect de reflecție, fiindcă țin de însăși alcătuirea și determinările faptului artistic. Alteritatea și identitatea coexistă în motivația opereii (și a componentelor sale), dar dozajul (gradul lor de participare într-un caz sau altul) diferă. Din acest unghi, Hamlet — corporalizare a dorinței de a acționa — e liber lăuntric, poate alege, presiunea ambianței, a cutumiei (a alterității) nu este imperativă, iar decizia nu-l precede. Invers Antigonei — corporalizare a voinței de a acționa — decizia îi este anterioară: alteritatea îi subordonează identitatea și-i modelează trăirile. Se cunoaște: Hamlet făptuiește sub imperiul libertății, Antigona sub acela al necesității. Împreună, ei personifică tocmai natura socio-individuală a insului.

— Despre „construcție“, despre „peisaj“ — ce puteți să-mi spuneți?

— Construiesc locul acțiunii în imaginație, amintindu-mi și comasînd — într-o subită simultaneitate spațio-temporală — ceea ce în realitate a fost, adesea, separat și în timp și în spațiu. Dar un element imuabil rămîne: o pădure anume, un chip, o cărare, un gest, țărmlul și apele mării, un cuvînt, o privire. Nenumăratele întimplări, nenumăratele priviri și cuvinte, nenumăratele „adiafora“ (cum ar zice Seneca) din care ne este alcătuită viața. Mai târziu, cînd revăd peisajul prelexat, peisajul-cadru, am un sentiment ambiguu, destul de ciudat. Îi „citesc“ și la un nivel profund al conștiinței, nu mai știu care din cele două l-a prilejuit pe celălalt.

— Despre „mesaj“...

— Rodnicia semantică (la receptor) a unei opere e urmarea polisemiei (a densității) mesajului. La rîndu-i, densitatea relevă complexitățile lumii, lumina și întunecimile ei. Perdele succesive de umbră și lumină secționează calea spre adevărul lăuntric, calea prin spațiile memoriei. Latura întunecată a opereii este, mereu și mereu, reversul suprafețelor ei luminoase...

— Despre originalitate, unicitate...

— Unul dintre poemele mele se intitulă Icar. Iar personajul, veritabilul personaj, este acel zbor cosmic (acea

aspirație) ce vizează — senin și definitiv — sfîșietor de frumoasa existență terestră.

— Atît cît instinctul și conștiința mea artistică mi-au îngăduit să pun. În fapt, originalitatea și unicitatea sînt noțiuni nu doar diferite, ci chiar polare, opuse. Originalitatea este o însușire de relație, ea marchează momentul celei mai fertile sinteze dintre continuitate și discontinuitate. Originalitatea presupune noulata soluționării unei întrebări perene (chiar eterne). Unicitatea, dimpotrivă, este o trăsătură a izolării. De altfel, originalitate absolută nici nu există sau, dacă ar exista cumva, nici n-ar fi de dorit... Ar însemna că acel scriitor și acea operă nu sînt selectați, nu sînt reținuți de organismul viu al literaturii. Orice operă cît de cît semnificativă se plasează la interfezența tipologiei stilistice cu tipologia estetică. Firește, acel punct al interfezenței îi aparține, este substanța și culoarea originalității sale.

— Vă mai gîndiți la cartea de debut?

— Nu mă preocupă. N-am uitat-o, evident, dar a rămas undeva în urmă: secvența a existenței mele artistice, alături de secvența ce-i corespunde, cronologic, din existența mea empirică. Însă toate aceste cărți, toate aceste secvențe, se află neîndoișor într-o unitate substanțială (nu întimplătoare, accidentală), unitate dovedită de continuitatea vizunii, a obsesiilor, a structurilor imagistice, a preferințelor prozodice.

— După cele două cărți de esuri tipărite în anii 1975—1978, înțeleg din profilele publicate în revista „Orizont“ că pregătiți o carte despre clasici, fără a avea complexul definitiv al istoriei literare... Ce îmi puteți spune despre această re-vedere a clasicii asupra cărora vă opriți?

— Da, pregătesc un volum de esuri care se va intitula chiar așa: „Despre clasici“. Totul a pornit de la dorința unor re-lecturi esențiale Vasile Alecsandri, Alexandru Macedonski, Ion Pillat, Dimitrie Anghel, George Bacovia, Alexandru Philippide. Înfăptuindu-le, am constatat (e o constatare particulară) că acest cîmp de forțe, că acest spațiu spiritual (al uriașei diferențe calitative) e susceptibil de unele ajustări cantitative, (cazul lui D. Iacobescu, de pildă). Astfel spus, s-ar putea să existe în literatura română mult mai mulți clasici decît ne-am deprins să credem.

— Discuțăm puțin despre momentele procesului de creație?

— În ce mă privește, identific în procesul de creație nu unul singur, ci două momente tulburătoare: acela în care se instalează starea generatoare de text artistic și acela în care ea se epuizează. Le consider tulburătoare fiindcă — sore deosebite de inconștientă fericită a stării în plină desfășurare — ele, tranzitorii fiind (de la empirie la artistică și invers), sînt puternic problematizante. Cel dintîi este euforic, celălalt disforic. Dar chiar și acesta din urmă ascunde o subtilă voluptate, consumată rapid și reiterată, după așteptări și neliniști. Suferința fizică dilată timpul, cea morală îl contractă.

— Considerați firești legăturile dintre operele avartînd mai multor autori?

— Da. În latura lor artistică. Nu e un paradox. Fiindcă acolo, în componenta estetică (atîta cîtă va fi fiind) se află concentrată cea mai mare densitate cognitivă și informațională. Este locul unde se întîlnește lectura-scriitură (producătoare de efecte de sens inedite) cu lectura-literatură (care încadrează textul în categorii preexistente).

— Credeți că dispariția bruscă a unui scriitor ar dezechilibra puțin mersul firesc al literaturii, al lumii?

— Nu. Lumea ar continua să fie ceea ce este. Nu cred că focul vreunui ins ar putea-o incendia (sînt conștient de semnificația figurată a termenului). Apoi, în ce mă privește, nu mizez — structural — pe explozie, pe instantaneitate, ci pe discreție și durabilitate. Îmi plăc cursele lungi. Sînt mai puțin gălăgioase, dar sînt — poate — mai bărbătești și mai desfătătoare. Un strop din jarul lor se află, poate, și-n mine. Or, această înălțare spirituală, neclintită și tenace, nu cred că ar incendia ambianța. Dar îmi place să cred că i-ar putea adăuga un dram de lumină.

VALERIU BĂRGĂU

CARTEA DE PROZĂ

Romanul reporterului

La a doua*). Monica Zvirjinschi anunță o îndreptare încă mai decisă spre proză. Afirmatia cere unele explicații. Autoarea este ziaristă de meserie, binecunoscută prin reportajele ce le-a publicat în timp, preocupată îndeobște de diverse cazuri, prin natura lor nelipsite de o anume turnură dramatică și, uneori, — ceea ce nu e rău, fiindcă așa e viața, citeodată, — deci particularitatea nu este un rod al imaginației romantoase scriitoricești — melodramatică. De la acestea, din crisalida oferită de ele, pornește prozatoarea. Primul ei volum, „Ah, această viață ca la Hollywood” este o colecție de nuvele *sui-generis* pe o „temă” dată, aproape un roman de felul aceluia alcătuit din scurte narațiuni concentrice; în sensul că sint subsumabile unei idei generale și se adaugă una celeilalte pentru a contura o viziune unică. De data aceasta, structura de roman, pur și simplu e mai evidentă: există o eroină principală în jurul căreia se „învirte” întreaga acțiune. Totuși, nici aici, precum nici în cartea precedentă, punctul de plecare al prozei Monicăi Zvirjinschi nu este complet înghițit în narațiune. Scriitorul din ea, devorează într-un ritm lent, aidoma unui șarpe colosal, vîetea voluminoasă și îndărătnică a ziaristului. Pe alocuri ne aflăm în situația în care procesul însuși de devorare nu s-a încheiat, și atunci membre și, ceea ce e mai important, capul „victimelor” se zăresc încă existente ca atare, deși, încontestabil, se află în puterea „călăului” (prozatorului); altele, cel mai adesea — lucru cu deosebire imbucurător sub raport estetic — cea dintâi a dispărut, dar procesul de digerare este în plină desfășurare, așa că prin corpul însuși al „fiarei” poate fi intuită, adulmecată, percepută în tot palpitul ei muribund, „prada”. Cu alte cuvinte, afirmația unui mare prozator că a ucis în ființa sa lăuntrică un poet pentru a putea aborda genul care l-a consacrat, este, schimbînd ceea ce este de schimbat, mai valabilă decît în orice alt context în acela care o vizează pe Monica Zvirjinschi, aflată în plin proces de „răpunere” a reporterului cazului imediat, de către prozatorul transfigurator și tentat de adîncimi. S-ar putea totuși ca sensul evoluției, în ceea ce o privește, să fie invers: intîmplător, o vocație epică, nativă, să se fi exprimat inițial în cadrele fatal mai strîmte ale reportajului, obligată la varii constrîngeri de regulile acestuia, de spațiul care îi e acordat în gazeta etc. pentru ca în cărți de abia ca să se exprime natura, adevărată, răbufnind în teritoriul larg al prozei. Oricum, în volumul de debut, tinctura reportericească era mai acuzată. Nu doar pentru că o anume temă revenea de la o narațiune la alta, ci și fiindcă, cum se întîmplă în reportaje, eroii textului sînt cei despre care se scrie și extrem de puțin, dacă nu cumva deloc, *Cel-care-scrie*. Procesul de încercare graduală a reportajului de particolele invizibile, dar datătoare de densitate și sugestie, grație cărora se trece dincolo de faptul imediat, se observa încă de pe atunci prin privirea „cu lupa” a fenomenelor, oamenilor, dramelor acestora. Un reporter de regulă *ilustrează* o idee printr-o anume derulare epică, cu alte cuvinte, se servește de aceasta din urmă doar în măsura în care îi permite să-și reliefeze (argumenteze) o bine precizat punct de vedere. Aici însă demonstrația rămîne doar ca un cadru general, un *contur* în interiorul căruia găsim un tablou bogat în amănunte, atrăgînd, ele, adesea, mult mai mult atenția (și în orice caz fiind răspunzătoare de captarea interesului din punct de vedere estetic), în raport cu „teza” de la care se pornește. În volumul de față, tratarea cu mijloace epice a unei materii totuși reportericești, devine, în grade variabile, o materie epică din care se va fi inspirat, cîndva, reporterul. Nu subiectul reportajelor trece acum pe prim plan, ci, încetul cu încetul, reporterul care scrie, ca om pur și simplu. Găsim un roman autoreferențial nu în sensul în care înțeleg textualiștii termenul, ci în

acela în care reporterul uită pe neobservate — mai exact, luîndu-și tot mai mult curaj în a nu se mai apleca spre teme sale exterioare pentru a-și „ataca” tema lăuntrică — a mai vorbi despre ceilalți aplecîndu-se asupra sieși. Obligația „de serviciu” devine autoobligăție a confesiunii. Mai mult, așezînd și de data aceasta o anume trecere graduală, o înecare graduală în apa densă a propriei alcătuirii. Faptul se vede încă de la un anume nivel formal, aș zice, în sensul de mod al derulării narațiunii, în cadrul căreia se merge în etape spre un anume nucleu care este însăși ființa interioară a ziaristei Cornelia Oltea, din ce în ce mai acuzat, pe măsură ce narațiunea înaintează, protagonistă a acesteia din urmă. La început eroina propriu-zisă pare a nu fi ziarista, ci o soră vitregă a acesteia, pe cale a face un pas greșit în viață. Descoperim o atmosferă excelent conturată, portretul unei femei la care elanurile erotico-sentimentale sînt departe a se fi potolit, alături de un bărbat corect, impecabil, de o blajînătate perfectă și, în ultimă instanță, (părinđ femeii) nepăsător pînă la iritant. Se va ajunge, firește, la o aventură extraconjugală. Noua Emma Bovary, înfinit mai cuminte, dar și mai chibzuită decît precursora ei, va ști însă să opteze la timp între cam sufocanta, dar sigura existență conjugală și otrava ce va să și-o administreze în perspectivă, ca rezultat al dezastuoasei, (potențiale) ei escapade. Avem dinainte deci, pe moment, un text plasabil la rubrica *Situații, cazuri, atitudini*. E însă o diferență, esențială sub raport estetic: dacă în acel text lucrurile sînt văzute *din avion*, micuțele cutii, cum par de la distanță devin aici interioare în cadrul cărora vedem, ca și cum ar fi la doi pași de noi — grație unei ireproșabile vocații a autoarei, a iluminării amănuntului revelator, a unei mulțimi de detalii expresive, a punctelor lor în pagină într-o succesiune inspirată compozițional pentru a da un puternic efect de ansamblu — oameni trăind, respirînd, agîtîndu-se gata-gata la decizii spectaculoase, pe care inima (sau rațiunea), nu-i lasă să le concretizeze, firi lașe ori curajoase, altruiste, ori de un egoism inimaginabil, camuflat de o sofistică autoconserwantă, demonstrînd o abilitate care taie răsufllarea. Este limpede că Monica Zvirjinschi are ochi de prozator satiric, sensibil fiind la mișcarea (fosgăiala) unei adevărate „comedii umane” în nuce. Toate acestea apar și mai departe în carte, numai că acum este vorba despre *temele* reporterului Cornelia Oltea: un băiețel cu mare talent ca artist de circ, dar cu o viață hiperurgisită, niște școlari de la un liceu de provincie, dintre care unul își înțeleg rostul de a merge pe un șantier național al tineretului, alții (sau mai bine-zis părinții lor), se sustrag de la datorie (sînt împinși să se sustragă). Pe neobservate, ajungem și la *tema* Corneliiei înseși. Femeia singură și suprapreocupată de existența altora, pînă la a ajunge un fel de „mamă a răniților”, altruismul față de lume devenind în ultimă instanță — cum îi reproșează de la obraz, la un moment dat, fotoreporterul Sergiu care, deducem, o iubea „în taină”, de cam prea multă vreme — o condamnabilă formă a nepăsării față de sine. Atare alcătuire umană, înălțătoare, nici vorbă, ar părea ușor neverosimilă. Din fericire autoarea are tactul de a aduce o necesară *completare* care, ca totdeauna cînd e vorba de o serie de valoare, permite o interpretare a subtextului. Cornelia este de fapt victima obsesiei unei iubiri din adolescență căreia, iată, îi rămîne credincioasă pînă la paroxism după aproape două decenii de absență; ea e o structură de un imobilism lăuntric condamnabil, cu pasiunea ei (auto) devorantă, de Penelopă care așteaptă nu un soț real, ci un iubit mai mult teoretic, dacă formularea este permisă. Trăiește mereu în virtutul unei lumi de un dinamism galopant, inhalează prin toți porii ființei sale datele unor biografii tumultuoase, doar-doar s-o vindeca de o nobilă și sinucigașă lentoare a propriilor trăiri.

VICTOR ATANASIU

* Monica Zvirjinschi — Să spui te iubesc o singură dată, Ed. Albatros, 1988.

Dimensiunea jocului epic

„Vară indiană”, volumul de „povestiri și capricii” al lui Marcel Constantin Runcanu (apărut la Editura Dacia, 1987) este o carte ambițioasă prin temele pe care și le propune. Ea se deschide cu singura povestire mai amplă — „Nostalgii secrete” — care cîștigă atenția cititorului prin soliditatea construcției și evoluția personajelor. Un tânăr inginer este lipsit de știința și tactul de a-și apropia oamenii, dar atît de preocupat de a urmări jocurile propriei imaginații încît interferența, prost stăpînită, dintre imaginar și real sfîrșește într-un accident stupid. Tatăl său, Munteanu Ion, tînărul aventuros de altădată, își părăsește tirgul prea somnolent și iubita însărcinată pentru a se lansa în lupta politică, în anii de după război. Măcinat însă treptat de viclenia ridicolă și incoerentă a împrejurărilor, îmbătrînește prematur și exersează prea tirziu, cu dificultate, arta iubirii paterne. Maria, iubita în cauză, e un tip de feminitate buimacă, vulnerabilă, incapabil să-și explice scisele vieții interioare, și refractară la necunoscut. Într-un Ardeal al Dictatului de la Viena; două chipuri de bătrîni fac vie reconstituirea; amindoi morți sufletește înainte de a fi murit fizic, umbre ale unei istorii atroce. Stilul prozatorului e sobru, observația morală pertinentă (există o plăcere a dez-baterii morale la personajele sale), frecvențele alternări de voci narative nu stînjenesc cursivitatea lecturii. Destinul eroilor, cu tenta sa de inadaptabilitate, imperceptibila eroziune interioară, opțiunea greșită obscur motivată, îi apropie pe aceștia de „risipitorii” lui Marin Preda.

Ciclul de povestiri „Acvariul” introduce o temă predilectă a autorului (reluată și în ultimele trei cicluri): pătrunderea bruscă a unui mister într-o existență banală, automatică aproape, vidată de conținut. Misterul nu se rezolvă sau se rezolvă în chip dezolant; ceea ce conține sînt reacțiile personajelor implicate: violente, obsesive, disproporționate. Misterul ia forma dispariției irecuperabile a unui obiect („Acvariul”); a unei persoane („Dispărînd într-o bună zi”); a unui asasinat („Fotografia”, „Cădere liberă”) sau a unei apariții la fel de contrariante — un ochi într-un gard („Ochiul”); fluturii vii ieșiți dintr-un crîng de tapet („Vară indiană”).

Ciclul „Cinci piese ușoare” inspirat de vîrsta adolescenței, are o notă aparte. Viața pasionantă a hoților de nasturi și de bomboane, a îndrăgostiților suferînd în tăcere, imbină umorul duios, notația crudă, stilul alert al povestirii și un anume suspens, refuzat în chip deliberat altor povestiri. Ciclurile „Exerciții pentru mina stîngă”, „Dimineața unei nimfe” și „Andante” sînt marcate de o avalanșă de simboluri, de o abundență a speculației filosofico-psihologice.

Autorul subminează mituri („Întoarcerea lui Odiseu”), ne spune istorioare cu tîlc grandilovent („Scherzo”, „Într-o gară”) sau metaliterar („Joc secund”, „Cuvintele”), devine melodramatic („Întîlnire cu Diotima”; uneori, cu bună știință, perspectiva narativă este cedată unui personaj cu condiție intelectuală modestă, fără veleități teoretice: o telefonistă care își pusea în pălărioara ei roșie toate speranțele de a-l cuceri pe bărbatul dorit. („Scurta istorie a unei pălărioare”), un bătrîn care a luptat din greu să își împartă jumătate de dud cu vecinul („Trecînd de amiază”), un alt bătrîn de curînd muțat la bloc („Singurătatea în bemol”). Jocul prozastic continuă cu „Întîmplătoreana unitate de loc, de timp și de afecțiune” cu „Noaptea lui Sofrosin”, texte interesante, cu un lirism reținut, dar mereu prezent și relevant tocmai prin faptul că e bine dozat.

Cînd nu e patetică și moralizatoare, proza lui Marcel Constantin Runcanu emană un aer de tristețe sobră, un farmec, discret și tensionat totodată, al resemnării.

LAURA BIȘOC

I.A. Bassarabescu și Societatea Scriitorilor Români

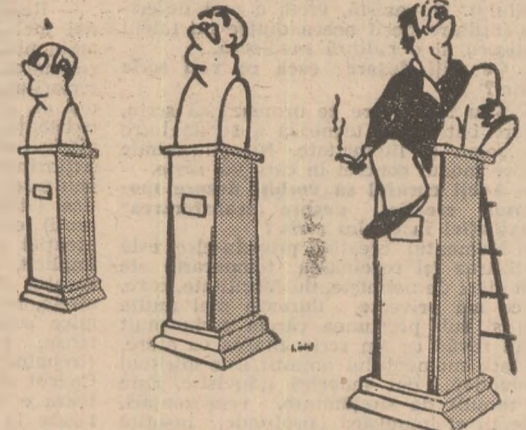
Despre raporturile lui I.A. Bassarabescu cu Societatea Scriitorilor Români se știu astăzi tot mai multe lucruri. Lua parte cu regularitate la toate ședințele, șezătorile și manifestările societății, bucurîndu-se, alături de confrății săi, de noile și durabilele ei izbînzii. Răspundea cu promptitudine la toate chemările Societății Scriitorilor Români, indiferent de ce natură ar fi fost, deoarece, în calitate de membru fondator, se simțea dator să fie permanent în mijlocul prietenilor și colegilor săi. Naratorul unor fermecătoare întîmplări nu a stîrnit, totuși, în întreaga sa activitate, nici un fel de resentiment. Era admirat și iubit de cei pe care îi cunoștea. Se apropia cu o înțelegere aparte de tinerii scriitori, ajutîndu-i să-și ocupe un loc distinct în viața literară. Dincolo de aceste merite și atitudini, Societatea Scriitorilor Români omite, din motive necunoscute pînă

acum, să-i menționeze numele în registrele și buletinele sale din perioada cînd a fost președinte G. Diamandy. Revelatoare sînt rîndurile lui I.A. Bassarabescu: **Ploiești, 16 septembrie 1915, Domnule Președinte, Cer prin bunățatea d[umneavoastră] reînscirarea mea în „Societatea Scriitorilor Români”. Probabil că printr-o eroare în registre numele meu a fost omis, deoarece sînt membru al Societății încă de la constituire. Totcodată vă rog să binevoiți a lua act că subscriu și eu alături de ceilalți colegi moțiunea publicată zilele acestea în ziare cu privire la împlinirea idealului național, ideile cuprinse în ea fiind expresiunea fidelă a credințelor mele românești. Primiți, vă rog, domnule președinte, odată cu vîi mulțumiri, încredințarea distinciei mele considerațiunii. I.A. Bassarabescu. D[omniei]sale domnului președinte al Societății Scriitorilor Români. E necesar de**

făcut două precizări. În chiar prima ședință de comitet se discută cererea lui I.A. Bassarabescu, iar Căton Theodorian menționează următoarele: „Admisă de comitet în ședința de la 20 septembrie 1915”. Moțiunea de care amintește I.A. Bassarabescu aici se referă la atitudinea pe care trebuia să o ia fiecare om din cuprinsul României față de apropiatele evenimente ce vor culmina cu intrarea României în războiul ce va duce la desăvîrșirea unității naționale. Demn de reținut este filmul acestei atitudini consemnat de M. Negru în *Constătuirea parlamentarilor la hotelul „Bulevard”*. Cuvîntările d[omniilor]lor d[omniei] C. Istrati, N. Filipescu, Take Ionescu, Iulian Vrăbînescu, Barbu Delavrancea, G. Dobrescu și Leonte Moldovanu. Moțiunea (Universul, 33, nr. 255, marți 15/28 septembrie 1915, p. 1, col. 5, mijloc).

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linii înfrnte de LINU

Mircea Ciobanu, Martorii. Epistole. Tăietorul de lemne, Editura Minerva, „Biblioteca pentru toți”, 1988. Publicîndu-și o parte din scrieri în prestigioasa colecție „Biblioteca pentru toți”, Mircea Ciobanu s-a instalat în galeria celor mai importanți scriitori români.

Poezie și adâncime

Cronica literară

de AL. PIRU

Cu *Fintina din oglinzi* (Ed. Eminescu, 1988), al treisprezecelea volum din cariera sa de poet, Nicolae Dragoș își serbează nu numai douăzeci de ani de la debut (*Moartea calului troian*), dar, la toamnă, și al cincizecilea an de viață. Anul nașterii sale, 1938 (la Cleșești — Glogova, pe Motru în Gorj) n-a fost prea productiv în poezii (il precedă doar cu o lună Constantin Abăluță), în schimb e anul debutului cu *Cinzele de pierzanie* al lui Mihai Beniuc. Acesta e modelul său cel mai apropiat, cel dinaintea fiind, ca și pentru Beniuc de altfel, Tudor Arghezi. Odată cu Nicolae Dragoș au debutat însă în ordinea vîrstelor nu mai puțin de cincisprezece poeți: D. Trancă (n. 1927), Modest Morariu (n. 1929), Mircea Ivănescu și Nora Luga (născuți 1931), I. Tudor (n. 1934), Gh. Grigore și Sorin Mărculescu (născuți 1936), N. Oancea (n. 1937), Romulus Gușă (n. 1939), Gheorghe Istrate (n. 1940), Cezar Ivănescu (n. 1941), Marin Mincu, George Alboiu și George Anca (născuți 1944), Mihai Bărbulescu (n. 1949). Poezii cu debutul în anul 1968 eșalonându-se ca vîrstă pe mai mult de un deceniu, Nicolae Dragoș nu se înscrie într-o promoție precum cea de la 1960, ci în generația postbelică, reprezentată de poeți, am putea zice, de toate orientările, cea militan-

patriotică fiind ilustrată de o foarte lungă serie începînd cu Alexandru Andrișoiu și Ion Brad și terminînd cu Adrian Păunescu.

Volumul *Fintina din oglinzi* este, fără a fi o selecție din poemele anterioare, o carte care reluînd teme și atitudini mai vechi, le prezintă fără mari înnoiri în cuvinte încă o dată potrivite conform canonului că poemul poartă în el „solemnitățile obligatorii” după cum citim în *Nașterea poemului*, poezie semnificativă din primul ciclu omonim. Să ne amintim că Mircea Iorgulescu vedea în Nicolae Dragoș dorința de a se înveșmînta în „hlamida falnică a rostirii alese”. Dar poezia nu e numai atât. Ea e „Cînd repește din izvor, cînd apă-n nostalgie, / Te însoțește cu vorbe, venite din vecii, / Esti acvilă-n înalțuri ori gîză pe cîmpie / Și parcă n-ai fost încă de unde știi că vii.” De asemenea, după alt principiu modern, asupra căruia atrage atenția și Blaga, „poezia nu-i doar cîntec / E și tăcere / Și singurătate / — Dacă știi să le-ascuți!”

Urmează în cel de al doilea ciclu, *Logica anotimpurilor*, mai ales meditații asupra ireversibilității timpului („Nimic nu poate fi trăit din nou. / Gîndul își taie-n vreme, drum subțire, / Lumina de demult e doar ecou, / Trecutul tot e numai amintire”) sau dimpotrivă asupra înaintării lui fără oprire („Cînd clipa bate-n inimă întru eternitate / Parc-ai trăit demult, vinat de viitor.”). Există o logică a anotimpurilor, o continuă trecere de la incrimenire la mișcare, de la iarnă la primăvară. Asemenea metamorfoze au loc la nivelul oricărui peisaj. De exemplu: albia fluviului nu-i decît un „sînge incolor, / sînge pierzîndu-și mereu / amintirile”; „E anarhie în natură, / Cum n-au visat nici mărăcinii”; frunzele sînt „prea-necesarii toamnei / cai de schimb.”

Geo Bogza pretinde a fi făcut statula unui riu, Nicolae Dragoș ne oferă în a-

cest ultim volum al său „statuia unui sat”, nu fără aluzii la Brăncuși, născut nu departe de locurile natale ale poetului, la Hobița: „Vechi sat de munte, te zidii columnă, / Din drum prin ani și pină în priviri. / Pridvorul zvelt cuprinde lumea-ntreagă / La mîine stîlp, toaig la amintiri.”

Într-un ciclu anterior, *Stănțe în șoaptă*, fusese vorba de dragoste, acum, în *Statuia unui sat*, e vorba și de sentimentul morții, fără spaime neantului, dimpotrivă, cu seninătatea, încrederea că în natură nimic nu dispăre: „Vechi sat de munte, tu, zidit columnă, / Mă vei purta pe deal o știu, stăpine... / Tăcut, de-acolo, te-oi privi o vreme / Cum vechi și tinăr veșnic vei rămîne. // Eu voi tăia cărare spre uitare, / Tu îl-vei timpul ce din nou răsare.”

Eternitatea din vitralii, al cincilea și ultimul ciclu, se adaugă volumelor de poezii *Scut de etern* (1974) și *Pentru eterna vatră românească* (1983). Sînt multe versuri „înveșmîntate în hlamida falnică a rostirii alese”, după citata caracterizare a criticului, fie că privesc cuvîntul patrie, fie sintagma argezeană „țara mamă”, cuvintele limbii române sau „eterna” (limbă română). Cităm cîteva strofe referitoare la legătura dintre poet și cuvinte: „Poetul la cuvintele Rob și Dumnezeu! / Prin ele urcă-n slavă ori se-adincește-n glod, / Un trudnic mine-reu e ferecat în zale / Și-n fiecare silabă ce se cuprinde-n tot. // Cuvintele de slavă, întru mărirea țării, / Oricît și-ar duce țărîmul spre zări de nepătruns, / Oricît ar fi de tandru ori jertfelor rostite, / Cu viața de-ar fi spuse și tot n-ar fi de-ajuns. // Înaltă-te, și spune cu glas solemn și pur, / Ce-adună-n zborul vorbei strămoșilor cunună / Cuvinte de credință, cuvinte legămint, / Ca paznic să ne fie etern Limba Română.” Un elogiu nimerit, comparabil cu cel din *Limba noastră* a lui Alexe Mateevici, se aduce în *Eterna limbii ro-*

mâne: „Al țării grai, răcoare de fintină, / Ca în oglinzi adună limpezi sori / Și luna lin purtată printre nori — / Eterna, de ne-nvins Limba Română // Al țării grai e cîntecul din strună / Cea mai de preț conoară din comori, / Prin ei sînt fiul ei nemuritori — / Eterna de ne-nvins Limba Română — // Din cite sînt menite să rămînă / Drept semnul de izbînză și sărbători / Noi vom păstra, sub cele trei culori / Eterna de ne-nvins Limba Română.” Frumoasă e imaginea lui Mihai Viteazul rătăcind fantomatic prin țară ca Cidul „fără odihnă, fără somn”.

De un elogiu se bucură Tudor Arghezi într-un *Portret în creion* pe care cecem îngăduința de a-l cita în întregime: „Mai vine azi și va veni mereu / Cu pas șoptit, cu ochiu-n umbră prins, / Cu trup de om, cu trup de zeu, / Atît de-ai și-atît de necuprins. // Cînd taie-n cețuri diafană cale, / Și cînd zidește crini în mușcături / Un fel de zbor cu veșnice petale / Un fel de tril în fără seamăn graiuri, // El e un Om, Marie și Ioane, / Din stîrpea celor mulți cu ochiuri și cu gură / Ce-a îndrăznit cuvîntul să-l răstoarne / Sămînță veche-n noua arătură, // Condeii și-a mulat în călimara / Pămîntului cu brazde-adînc tăiate / Și-a desenat un drum pe care țara / Să-și poarte trupul spre eternitate. // Flori și izvoare, fulgere, aripe / Și cite toate ale lumii fapte / El a știut din nou să le-nfiripe / Stăpin pe ziuă și stăpin pe noapte. // El e un Om, Marie și Ioane, / Trecut în flori, în pulberea zăpezii, / El a zidit cuvîntul în icoane / Și-un nume-n veșnicii — Arghezi.”

Fintina din oglinzi este simbolul adîncului pînă la care au ajuns imaginile, reprezentările poetice ale lui Nicolae Dragoș, poet ce nu poate fi invinuit de superficialitate.

O PRIVIRE CĂTRE CEI CARE VIN

Simona Vărzaru

Vocația figurativului

un cm² de metal scos din forma de turnare.

Și, cu acea ironie plină de înțeles, profund pedagogică a soartei, tot ceea ce era acum un deceniu observație malițioasă din partea unora s-a dovedit a fi de fapt nucleul cite unei mari cuceriri sau al succesului unui demers artistic. Acel „fac și ei mere, cepe și case fiindcă sînt tineri” s-a dovedit a fi de fapt, începutul unui extraordinar de serios și temeinic studiu al naturii moarte și peisajului, de recuperare a lor plastică în cheie figurativă de expresii artistice diferite.

Iar acum, putem contura dintre direcțiile lor de evoluție în afara unui realism — obiectiv, pozitiv, constatativ, un hiperrealism altfel decît cel internațional, adică fără stridente cromatice și cu apelație spre alte subiecte literare, sau un fotorealism de loc superficial, din ambele răsbind pînă la noi o dragoste pentru evocarea materialului și a texturii așa cum numai flamanzii au mai avut-o și, reușind chiar să evocă căldura materiei, structura ei, viața ei lăuntrică, cu mijloace plastice inedite.

Același demers, se poate observa în grafică, unde o școală de desenați de talie internațională (recunoscută în ultimii ani, cu tot mai multe premii, în întreaga lume) face posibil să evaluăm azi, existența a peste 100 de artiști de excepție, întorsi la vetustul „creion cu mină neagră” din al cărui virf ei nasc o realitate halucinantă, complexă, capti-

vanță, inepuizabilă, sfătoasă și-nțeleaptă, cufundată în „clipă”, personală prin voce, universală prin semnificație.

Aceiași dorință de a capta realitatea prin toate lungimile de undă vizuală a determinat modificarea statutului unor opere de artă — sculptura picturală, sculptura (mulaj) ambient în sensul unei scrieri scenografice a imaginii plastice (cu memorabile realizări în cîteva dintre expozițiile deschise la „Atelierul 35” din București), reconsiderarea în unele cazuri, a operei de artă înțeleasă ca ambient nu al unui spațiu, sau ca decor într-o încăpere, ci ca un răspuns, ca o replică a realității însăși în cadrul căreia trăim. Un statut nou, care îmbogățește funcțiile și rosturile artei, implicîndu-se în tot ceea ce înseamnă mod de viață modernă, (aspirațiile, dorințele, idealurile, gusturile oamenilor, problemelor, întrebările lor, satisfacțiile și tristețile lor, bucuriile cotidiene și oboseala muncii de fiecare zi), pentru care desenul, pictura, sculptura sînt pentru toți și nu pentru unii, propunîndu-și să ne ajute să trăim mai bine, mai ușor, mai frumos, să ne răscumpere greul firesc al existenței printr-o implicare în artă în sensul trăirii artistice și nu al evadării.

Este bine cunoscut acel simț nerecunoscut de tratate (de estetică, de sociologie, de psihologie?), de autoreglare, de

adaptare, periodică, a artiștilor la nevoile societății, colectivității căreia i se adresează, fără de care ar deveni anacronici.

Nu este așadar, întâmplătoare sau nesemnificativă, ci, rod al unor profunde motivații lăuntrice, întoarcerea artiștilor spre poezia și proza realului, înclinația lor spre „poveste” și nu spre dîzertate, cultivarea formei finisate, a demonstrației plastice încheiate rotund în locul non-finito-ului sau al schiței.

Meritul acestei generații care are certitudinea este de a fi știut să găsească acea cale de acces la valoare prin abordarea realității dintr-o perspectivă nouă, în așa fel încît, astăzi, figurativul lor să nu poată fi taxat nici ca un revolt, nici tradiționalist, ci, ca un fel de a rosti adevărul despre lume și oameni, adevăr în care ne recunoaștem.

Nici cealaltă tendință manifestată în pictură și sculptură — numită neo-expressionistă — nu contrazice și nu se așază ca argument al unei divergențe. Dimpotrivă. Coloriștii cu vocație a monumentalului, cu stîlînța evocării psihologiei și stărilor sufletești, a acelor nebănuite transformări ale psihicului ce-și pune amprenta pe chipul omului, pictorii tineri de formulă expresionistă, asemeni unora dintre colegii lor, sculptori, **tot în teritoriul concretului acționează.** Diferă, ca limbaj plastic, doar mijloacele de realizare artistică. În schimb, ei legitimează a doua mare realitate — cea umană — sumă a individualităților și sensibilităților. Ei nu sînt așadar, mai puțin „realiști”, fiindcă pierd din vedere conturul unei frunze, atîta timp cît prind în trama lor plastică, gînduri, sentimente, stări de spirit, realități impalpabile, ce tin de nuanță, de inefabil și de sugestie. Iar tensiunea acestor opere vine din maxima concentrare a unor cazuri particulare devenite esență, o esență în care privitorul, topindu-se, se regăsește.

Și cine ar putea contesta adevărul tristeții noastre cînd afară plouă, și ce altă realitate decît bucuria unei zile însorite poate alunga melancolia înserării?

Și nu este oare, fiecare clipă a individului alcătuită dintr-un dialog nesfîrșit cu tot ce ne înconjoară? S-au întrebat cu ani în urmă acești artiști (încă) tineri încumetîndu-se să evocă frumusețea, ineditul și pilda dialogului individului cu realitatea, fiindcă au înțeles mai întîi rostul maieutic al acestui dialog socratic.

Eminescu

Ardea în noapte bolta-albastră
Și mă vrăjea cu tot cereșul
Și-n ploaia razelor de-argint
L-am deslușit pe Eminescu.
Cad stele mici și neînsemnate
Și ard o clipă-n prăbușire,
Dar doar atât... căci mai departe
Rămîne-un astru-n nemurire.
Cad stele mici și ne-nsemnate
O clipă-nflorînd lumescul,
Rămîne-un astru-n nemurire
Și-aceia este Eminescu...
Doar luna tristă-n trista-i soartă
Privește blind spre omenire
Și-mi bate uneori la poartă

Cu fantomaticele-i lire.
Doar luna tristă-n trista-i soartă
Rămîne-n jilțul ei — regescul,
Privește blind spre omenire
Și-l caută pe Eminescu.
Din infinitul cosmic crește,
Dintr-o firavă licărire,
Un glob de foc ce străjuiește
Și arde-n noi fără oprire...
Din infinitul cosmic crește
Ca din palatul său — domnescul
Un glob de foc ce străjuiește,
Să nu-l uitați pe Eminescu!

ALICE RĂDUȚ
elevă

Cum a fost

Marti, 14 iunie a.c., a avut loc, la orele 18.30, in spațioasa, primitoarea sală de festivități a Liceului de Matematică-Fizică nr. 1 din Capitală (sau, cum este cunoscut indeobște, Liceul de informatică) o nouă ședință de lucru a Cenaclului „Confluente”. Alegerea acestui loc, oarecum in-solit pentru ținerea unei ședințe a cenaclului nostru, își găsește explicația in prezența unor frumoase și durabile preocupări umaniste tocmai la o școală al cărei profil „de bază”, dacă se poate spune așa, este direcționat spre științele exacte. Iată că oamenii de aici, elevii și profesorii care-i îndrumă, a căror incontestabilă capacitate de cizelare a dimensiunilor interioare a celor dinții in sensul receptării adevărate a frumosului se cuvine elogiată fără rețineri, sint iubitori de literatură și, nu o dată, ambiționează, cu promițătoare șanse de succes in perspectivă, a fi și creatorii ai ei. Ședința noastră de lucru, bogată și substanțială in manifestări, fie că ne referim la cele citite, fie la discuțiile pe marginea acestora, a avut ca dat specific in anume caracter, nu ne știm să o afirmăm, mișcător, prin prezența unui poet de prim plan din R.S.S. Moldovenească, Grigore Vieru, care a recitat într-un mod patetic și inimitabil citeva din tulburătoarele sale poeme. In cadrul ședinței propriuzise, au citit, Clarisse Popa, Andreea Maftei, Gandhi Georgescu, Marius Stoian, Augustin Ioan (poezie), Patric Popescu, Napoleon Helmis (proză). Andreea Maftei este elevă in clasa a VIII-a la Școala generală nr. 30, Gandhi Georgescu, fost elev pină mai zilele trecute al liceului-gază, Marius Stoian, este elev al Liceului industrial nr. 13, iar Augustin Ioan este student la arhitectură. Toți ceilalți sint elevi la Liceul de matematică-fizică nr. 1. Din cadrul ședinței de lucru, s-a prezentat cu o elocvență selecție din lucrările sale plastice pictorul Tony Dumitru Stanciu, care s-a înfățișat într-un mod revelator artistic și cu un preleț anterior la „Confluente”. Lucrările citite au fost discutate in mod detaliat de Diana Barbu, Alexander Baumgarten, Dumitru Velea, Victor Atanasiu și prof. Ioan Rizescu, de la liceul gazdă. Vorbitorii au remarcat sinceritatea demersului artistic din partea foarte tinerilor autori, sensibilitatea lor și, pe alocuri, capacitatea de a exprima in modalități inspirate un dat percutant estetic. Nu mai puțin, salutind fiecare onoranta prezență a poetului Grigore Vieru au remarcat posibilitatea existentă pentru oamenii aflați la inceput de drum într-ale literaturii de a se confrunta într-un chip profitabil „pe viu”, cu o creație matură, stăpînă pe mijloacele ei și capabilă a oferi o infinitate de sugestii celor a căror personalitate creatoare este in plin proces de constituire. Ședința a fost „intersectată” de varii considerații și incurajări făcute cu tact de poetul Lucian Avramescu. (V.A.).

Lecția poeziei

Precum știm, a fost prezent la București, in aceste zile, participind la simpozionul „Poezia și Pacea”, alături de alți poeți din numeroase țări, Grigore Vieru. Marele poet din R.S.S. Moldovenească, bine cunoscut cititorilor noștri, a acceptat cu bucurie invitația noastră de a se intilni, in cadrul „Cenaclului literar-artistic Confluente” cu tineri scriitori din patria noastră, cu cei care bat la porțile poeziei. Insuflețita sa participare la ședința cenaclului nostru a fost, in cele din urmă, o LECȚIE a unui poet adevărat, de-o candoare și sensibilitate pe care uneori poezia modernă le exclude, DESPRE POEZIE, o lecție a dragostei față de limba in care scrii, față de misiunea educativă, luminătoare a poeziei. „Tinerii planetei, spunea Grigore Vieru, știu stăpîni perfect mecanismul unei rachete cosmice, dar nu știu uneori culoarea ochilor mamei. Să-i învățăm pe tineri, prin mijloacele sensibile ale poeziei, să distingă culoarea ochilor mamei, iată o misie deloc ușoară a poeziei”.

Un moment sensibil, un moment de aleasă emoție — intilnirea cenacliștilor noștri, elevi și studenți, cu poetul din R.S.S. Moldovenească, Grigore Vieru.

Cenaclul văzut de membrii săi

Punind in practică o foarte originală intenție, sala de festivități a Liceului de Matematică-Fizică nr. 1 din Capitală a găzduit in seara zilei de 14 iunie o nouă ședință a Cenaclului „Confluente”. Ceea ce demonstrează că poezia nu trebuie să se scrie numai in versuri ci chiar (cine știe... ?) in ecuații...

Punctele de reper din această seară au fost constituite din poezie, proză, plastică și chiar muzică. Atmosfera de intensă participare a tuturor celor din sală a fost insuflețită de prezența poetului de recunoscută valoare europeană, poetul din R.S.S. Moldovenească, Grigore Vieru. Ropotele de aplauze, spontane și pline de sinceritate, au izbucnit după fiecare lectură a poetului, ilustrind nu numai interesul de o clipă al ascultătorilor, ci marea receptivitate a versurilor citite.

Literatura tinăra și foarte tinăra a fost reprezentată prin nu mai puțin de 7 poeți și prozatori, elevi și studenți ai unor prestigioase școli, licee, facultăți bucureștene. Conturind un teritoriu liric adolescentin, poeziile Clarisei Popa și Andreei Malvina-Maftei s-au definit prin sensibilitate fiind o așa-zisă „poezie a antenelor” deschise spre univers. Un timbru poetic destul de conturat au reprezentat in parte

Marius Stoian, Georgescu Gandhi, Ioan Augustin. Din rindurile prozatorilor amintim pe P. Popescu, Napoleon Helmis, tineri scriitori care au oferit participanților materiale variate ca tematică și pulsație interioară.

Discuțiile, aprinse, au relevat in primul rind caracterele moderne ale lucrărilor, apartenența acestora la momentul nostru literar. De amintit sint păreriile lui Victor Atanasiu, care susținea ideea expresivității limbii in poezie.

Cu entuziasm s-a exprimat despre poezia tinăra Dumitru Velea, el însuși poet. Ca intoldeana Diana Barbu și-a exprimat ideile prompt, idei pe alocuri foarte adevărate. Insa, cei care au luat cuvintul au fost elevii liceului amintit; prezenți au fost și liceeni cunoscuți cititorilor noștri ca Olgața Ghișescu, Adela Dumitru, etc.

Reprezentind o valoare deosebită estetică și emoțională, au fost expuse creațiile pictorului Dumitru Tony Stanciu.

Momentul de incheiere al ședinței a fost constituit dintr-un cîntec al lui Daniel Edenescu in interpretarea autorului dedicat lui Grigore Vieru, compus pe versurile acestuia.

ALEXANDER BAUMGARTEN
elev

Gandhi Georgescu
elev

Marius Stoian
elev

Clarisse Popa
elevă

Andreea Maftei
elevă

Napoleon Helmis
elev

Patric Popescu
elev

Poezii citite în cenaclu

Gandhi Georgescu

N-am simțit niciodată pină acum
pe propria-mi piele
nașterea unei constelații.

Nu m-am temut de inec
atita timp cit am inotat la umbra
cuvintelor.

Căldura pe care o simțeam in șira
spinării

Știam că vine de undeva
pe care eu nu puteam să-l văd.
Și nu m-am străduit niciodată să-l aflu.
Nici cind m-am îndrăgostit
nu m-am intrebat dacă
sint viu sau nu.

Evitam zimbînd fericit virteturile
și de cite ori intilneam un copac
mă lipeam de el

ca de un trecut al meu inexplicabil.

Fiindcă nu exist in afara mea
de mine mă tem mai mult decit
de zigzagul pietrelor.

Lincezesc amețit.

de propria mea nemișcare.

Iarna, munți...

Cineva imi bate in geam
cu degetele intunericului.

Dau la o parte perdeaua și urlu...
Urletul meu
Umbre de aisberguri
face să tresară stomacul lupilor.
astupă prăpastia.
Hipnotizat privesc intunericul
umbrat de zăpadă...
De o parte și de alta a urletului meu
e liniște ;
e liniște
deasupra și dedesuptul urletului meu...
Vrînd să plec imi dau seama
că am degetele inghețate
lipite de geam...

Lucrurile

O, lucrurile
aceste prietenoase atingeri,
senzații, forme altruiste
mereu in căutare de imagini,
neapartîndu-și propriu-zis,
și, in genere, neapartînd
nicicuiva bine definit.

O, lucrurile — ce deosebire
intre amintire și umbră.

Marius Stoian

Tu inimă gîndită-ncet

Tu știi că voi răscoli cu viorile
cu sunetul, cuvintul și trupul poetului

copacul acela — piramidă nepăsătoare
mult apropiată de ceva nu neclar
ci pete luminoase curgind pe de alături
ci păsări intrupate din noi
ci razele, razele sărutind norul, iubindu-l
sau cintul domol
de pe un drum foarte vechi
Tu știi că înlăuntrul lui voi incerca
să mă strecur
acolo-n lăuntru unde tu pulsezi
ca o inimă gîndită-ncet și lăsată...
...nu-ți pierde dar taina ta
lăsindu-te găsită, pingărită de vîz
sau de trupul meu strecurat ca-ntrebarea
căci doar buză arsă de soare sint
și ochi nemaiamintindu-și de el
niciodată.

Punct definitiv

Dormeam abrupt in somnul tău de var
mină-ncleștată pe toarta amforei
și frumusețe incleștată pe trup de copil
uscate și-erău visele
pe timple desenindu-ți o gheară
de timp oprit

de-un val de fiori vertical
și te rugai și strigai visului
„lasă-mi trupul despletit
din fecioria negurilor grele
iubitorule de muguri palizi,
— mină veștedă atirind pe lingă trup
nefiind”

pină cind cercul de iarbă moale
pe care-l locuiai
incăpind in el necuprinsul rugilor
deveni punct
sprîjinindu-ți soarele
in virful unei raze.

Clarisse Popa

Întrebările unui copil

Infinitul incepe din inimă
Dar pină unde merge ?
Și ce e dincolo de el
Căci inima nu-i infinită
Infinitul e pină aici
Și dincolo de el e moartea
Și dincolo de moarte ce-i ?
Căci după-un zid mai e ceva
Aș vrea să te cuprind, o infinitul meu
Dar n-aș putea.

Andreea Maftei

Trandafirul

Rupt de aer și aruncat pe pămînt
Trandafirul
A crescut la mine in fereastră
Fără spini, neted și feciorelnic.
A in florit tîrziu in toamnă
Galben surghiunit
Avea soare, și nu avea.
Eram numai eu și el.
Tristă floare fără apărare.
Nu pot decit să-ți mulțumesc
Pentru clipa petală a vieții mele.
Aeriană, iubirea și-a schimbat spini
cu Trandafirul

dormi alături. Eu nu te cunosc.
Ești foarte frumoasă și dormi.
Un corp. Definiția corpului, după greci.

Încotro întind mina, te ating.
Încotro o retrag, mă ating.
Un pendul matematic.

Pinza în care noi, înfășați cu fața în jos,
cu fața împregnată în pinză,
cu dinții mușcând în zăbale de pinză.

Deasupra patului două fețe de pernă
înramate alături,
în loc de fotografie de nuntă.

Voi fi ginerică (I)

o să povestesc tuturor că la nunta mea
a căzut o brumă de gips din senin.

Mesenii au înțepenit brusc, cu paharele
întinse spre noi.

I-am trecut în revistă cu tine de braț
ciocnind cu fiecare, din ce în ce
mai repede și mai cadentat.

Cind am ajuns la grupul statuar tată și
mumă
lăcrimind, tu și-ai luat ziua bună.

Că îi păstrăm pe toți așa.
încrămeniți într-o sală de mese
și din timp în timp îi mai ștergem de praf
ca pe o fotografie de nuntă.

Facerea

Plouă pină în casa de nașteri,
Plouă numai pe mine.
Moașa mă mai scurtează cu foarfeca,
îmi îndreaptă capul prea mare,
aproape stivit și nepermis de mare.

Poezii citite în cenaclu

Augustin Ioan

student

— Ce moale și elastic e! Doamnă,
să știți că de cind l-ați făcut
ii zvicnește feasta, îi pulsează într-una.
la priviți și dumneavoastră aici.
I se umflă văzind cu ochii și se dilată
ca desenele de pe baloane.

Doamna Ioan îi plimbă degetul pe
bârbie

și buzele mi se despică dintr-o dată,
se aleg ca apele de uscat.

Doamna Ioan îi atinge cu două degete
fruntea

și pleoapele lui dintr-o dată —
ca apele de uscat.

— Pentru mine vei părăsi tu pe tatăl tău

Prin acest clar de laringe —
țipătul
șipat într-un peisaj cu guri,
cele mai perfecte reproduceri de guri.

Tufișuri de mure

Abia trezit, rotesc pirghii. Citeva grade
de libertate

buimace în feastă.
Tufișuri cu mure și fragi.
În cerul gurii dedeși răsfirați ca părul
iubitei
inventează gustul murei și al fragilor.

Cariera

Cu văzul m-am ridicat deasupra regnului
mineral
ca din tranșee
și totul din preajmă e rocă.

M-am ridicat în genunchi, am simțit
cariera

întregă
strivindu-mă și eu m-am apărut.
Triumfa, iar vocalele
în gură le simțeam, ca pe-un pietriș.

Drept m-am ridicat împotriva-i
și împotriva tăcerii am urlat,
am urlat pină la capăt.

(Spun artificierii că pină jos vuia
muntele)
și au împietrit auzind vuietul acela
suprapus pe explozie.

Proză citită în cenaclu

Napoleon

Helmis

Execuția din zori

— FRAGMENT —

„De multe ori stau și-mi aduc
aminte, domnule locotenent, cum
stau bătrînii în clipele lor de
singurătate, cînd uită pentru o
clipă de moarte și se gîndesc la
vremurile pe care le-au trăit,
bune sau rele, mi-aduc aminte
de acel început de mai din
193... de ce-ai tresărit dom-
nule locotenent, și parcă văd cît
de senin era cerul și ce culoare
plină de libertate avea el atunci,
dar poate credeți că vorbesc
prostii domnule locotenent, însă
vă jur că așa mi se părea, că
așa-l vedeam nu numai eu ci și
ceilalți tovarăși ai mei aflați în
închisoare, fiindcă pentru ei și
pentru mine lumina aceea, cîtă
era, devenise singura mîngiere
la rînilor din trupurile și mințile
noastre și poate din cauza a-
ceasta venirea gardienilor de
două ori pe zi, domnule loco-
tenent, era însoțită la mine,
dar mai ales la tînărul acela
condamnat, de acoperirea orbi-
telor cu brațul, fiind obligați
să-l ascultăm fără să clipim pe
gardianul-șef, cum pretindea a-
cesta din urmă, și aici, domnule
locotenent, spuneți și dumnea-
voastră cum își bătea el joc de

gardian, îl asculta cu ochii în-
chiși și gardianul se făcea că
nu-și dă seama, rînjea ca un
timpit, ciungule, drepti striga,
javra dracului, și-am adus să
bagi în tine degeaba fără
rost, și-l înjura mereu domnule
locotenent și mă înjura și pe
mine, iar lui îi trîntea colțul a-
cela de piine uscată pe jos, în
bătăie de joc, ca să-l umilească,
să-l infometeze zile în șir, iar
apoi, în timp ce se întorcea și
le făcea semn celorlalți doi cu
care era să iasă din celulă, iz-
bucnea într-un hohot strident
pe culoarele închisorii, continuu
și răscolitor, domnule locote-
nent, ca să-l obișnuască pe el,
pe tînărul acela, cu apropierea
mortii în carne și oase, cum îi
făcea plăcere adesea să mirie,
ciungule, hi, hi, drepti să vezi ce
dureroasă e moartea, să nu mai
găsească celălalt gardian care
venea seara cu apă, unul fost
învățător, nimic altceva decît
fața mea posomorită și trupul
lui nemișcat, străin de tot și de
toate, la care el se obosea să
mai vorbască din cînd în cînd
fără să primească de ani și de
ani de zile nici un răspuns,
spunîndu-i adesea: mă băiatule,
dă-te cu capul de cărămizi și
termină o dată cu zilele astea
pe care le mai ai de trăit, cu
viața asta ordinară care ți-a mai
rămas, fiindcă tu nu mai poți
să mai ai vreo nădejde, mă bă-
iatule, cu lanțurile astea legate
de picioare, zicea gardianul
domnule locotenent, care dac-ar
fi fost după mine de mult le-aș
fi deschis și ți-aș fi dat drumul
să te duci să-ți trăiești și tu
viața ta sau să mori și tu liber,
nu în pușcăriă asta prăpădită și
înfundată unde moartea simplă
prin împușcare pe care ar dori-o

acum oricine în locul tău nu
mai există, există numai un a-
mestec de trăire, de leșin și su-
ferință, parcă tu nu știi că ăștia
pină și trupul ți-l agață-n
ștreang să te bată vîntul mort,
să te vadă lumea mort, ca să se
sperie, să-și zică fiecare cutre-
murîndu-se, de ce moarte nenor-
ocită a avut parte de băiatul
ăsta, săracul, ce-o fi făcut de
l-au pus în ștreang, și atunci,
mă băiatule, să poți să fii viu,
să te dai jos din ștreang și să
urli la ei și să-i înjuri și să le
zici, ăștia mi-au băgat sare-n
ochi, m-au biciuit cu vîna udă
și m-au tăiat cu cuțitul și m-au
sfredelit cu fieru-neîns și voi
fir-ați ai dracului, să le zici, voi
nu știți de ce-am murit eu, pen-
tru ce am murit eu care stau a-
cum agățat într-un ochi de fu-
nie groasă și vă uitați la mine
fără să știți de ce-mi lipsește o
mină, și-atunci, mă băiatule, să
te poți întreba la ce bun anes-
tecul ăsta de noroi în care nu
mai colcăie nici-o speranță ră-
tăcită la viața la care tu aspirai,
ci poate doar la gîndul că odată
și-odată mulțimea aia de oameni
o să aștepte pentru ce-ai fost
schingiuit tu, dar va fi prea tir-
ziu și-atunci răsplata ta va fi că
o să te risipești în cele patru
colțuri de lume din ștreangul a-
cela bătut de vînturi și iată,
domnule locotenent, cum fără
să vrea gardianul acela spusese
chiar el cu gura lui că amintiri-
rea tînărului din celulă se va
risipi pentru totdeauna în cele
patru colțuri de lume, că nu va
rămîne acolo în ștreang și că va
fi purtată oriunde, în memoria
unor oameni simpli care nu pot
să-l uite, care nu știu să-l uite,
pentru că da, condamnatul acela
nu era altul decît fiul lor, dom-
nule locotenent, sau vărul lor,
sau prietenul lor, domnule lo-
cotenent, sau fratele lor mai
mare din fotografie...”

Patric Popescu

Poveste

Calul meu s-a oprit pe un a-
coperiș și nu mai vrea să miște.
Degeaba încerc să-l urnesc din
loc... parcă ar fi un măgar. Ce
s-o fi întimplat cu el?

— Ce s-a întimplat cu tine,
măi?

Calul mă privește blajin, ca
un bunic pe nepotul îndrăgît. Își
scutură coama, trage puternic
vînt în piept și trimite un ne-
chezat peste toate acoperișurile
din împrejurimi.

Iar eu mă uit la el ca un tu-
rist miop ce privește plin de ad-
mirație timidă și nițel înfricoșă-
tă sfînxul tronînd în mijlocul
nisipurilor. Nu înțeleg deloc ce
s-a întimplat. Pină acum iubitul
meu căluț străbătuse acoperișu-
rile cu pieptul sus. Nu s-a po-
ticnit nici de o pisică flămîndă
ce ar fi vrut să-l înghită, nici
de o cucuvea buhăită ce a încep-
t să strige, ca o vrăjitoare in-
furiată de lipsa de clienți.

Încerc să-i fac reproșuri, să-i
trezesc mindria care cine știe în
ce colț al inimii sale s-a pitulat,
sub o tufă de urzici:

— Un caballus ca tine ar tre-
bui să străbată țînuturi de foc,
unde sub orice piatră se ascunde
o primejdie așteptînd cu apa la
gură să fie descoperită. Țînu-
turi de ghiață unde trăiesc
monștri cu nouăzeci și nouă de
capete, unde singura speranță
de scăpare pentru cel ce s-a ivit

de după o stîncă albă este ca
acelle nouăzeci și nouă de cape-
te să se lupte între ele pentru
pradă. Nu se cuvîne să te o-
prești așa, tam-nesam, într-un
țînut unde domnesc doar țigle
și coșuri. Aici nu te pîndeste nici
o primejdie. De căzut, n-ai
cum să cazî: aripile ți le-ai
încercat doar de atîtea ori
cînd ai zburat pe Everest! Iar
pe cer nu-i nici țîpenie de nor.
S-au dus toți să plouă și să
ningă peste țînuturile aflate din-
colo de marea de țigle. Așa că
nici un fulger nu va sosi să
ne salute, iar deasupra ta, soa-
rele, zimbîndu-ți stă la masă
și mîncîcă o cireasă. Cine vrei
să-ți faci vreun rău? Nu mai
fi așa speriat.

Calul mă privește sever. Muș-
chii spatelui îi tremură nervos.
Izbește cu copita o țigla des-
prinsă, făcînd-o fărîme. Cred că
s-a enervat.

— Nu poate calul să se o-
prească să-și tragă suflarea, că
te și ici de el. Dacă mă opresc,
înseamnă că m-am speriat? Vi-
zezi mereu balauri și uți de
mersul vieții. Te crezi într-o po-
veste? Pe orice drum de munte,
oriunde-ai merge mult, îți tragi
și tu suflarea, nu? Și așa-i pe
orice drum de vrei să-i dai de
capăt! Acuma vino, suie o spi-
nare-mi; mi-am refăcut avîntul

După ce-mi vorbi astfel, calul
începu să fluiera. Năuc, m-am
sui pe spinarea lui. M-a mai
plimbat pe acoperișuri pină sea-
ra cînd, obosit, s-a întors în
grăjd.

Lucrări expuse în cenaclu

Tony Dumitru Stanciu, un tînăr plastician care a asimilat lecția tradiției

Ecouri la dezbateră: „SCENARIU PENTRU O MARE CINEMATOGRAFIE”

Scenariul — un „caz” aprig dezbătut

Dialog cu regizorul VIRGIL CALOTESCU

— În lumea scriitorilor, a cineaștilor, dar mai ales în cea a spectatorilor de film din care facem parte cu toții, scenariul continuă să fie un „caz” aprig dezbătut. Care este opinia dv. vizavi de această stare de fapt care, cred eu, nu înseamnă o „situație critică”, ci o expresă dorință de filme mereu mai bune?

— Este absurd ca după aproape 100 de ani de cinematografie să avem îndoiele dacă mai este nevoie sau nu de scenariu cinematografic. Nu numai că pe genericile tuturor filmelor din toate timpurile este trecut numele autorului scenariului, dar și acest scenariu a devenit un gen specific, de importanță capitală pentru reușita unui film. Certitudinea filmelor valoroase românești se numește Titus Popovici, Eugen Barbu, Ioan Grigorescu, Petre Sălcudeanu, Francisc Munteanu sau Dumitru Carabăț și încă alți mulți nenumiți. Ei și-au dedicat activitatea scenariului literar, nu printre altele, ci făcând din el un scop și o realitate. Filmele contemporane, vorbind în mod deosebit despre acestea — având la bază un scenariu valoros — au izbutit creații cinematografice de prestigiu. Nu vreau să încerc o ierarhizare și o enumerare a titlurilor filmelor românești bune, de teamă de a nu omite. Este neîndoielnic faptul că un scenariu foarte bun este opera unui autor adinc implicat în destinele cinematografiei, în vizualizarea apriori a realității cu mijloacele artei. Este, deci, necesar, ca un scenariu reușit din punct de vedere al povestirii cinematografice, cu un conținut adine emoțional și cu putere de comunicare cu publicul, să fie exprimat printr-un limbaj cinematografic mereu inovat, capabil să sublinieze calitățile adine umane și spirituale ale eroilor aduși în prim-plan, ale muncii și vieții lor, cu izbinzi și infringeri, cu fericiri, cu bucurii și amarăciuni, cu eforturi, cu odihnă și neodihnă. Din acest punct de vedere este bine să considerăm necesară atitudinea autorului față de realitatea pe care vrea s-o prezinte în film, interpretarea ideologică și artistică a faptelor de viață cotidiene, a tot ceea ce înseamnă erou demn de urmat de publicul spectator, în vederea perfecționării conștiente și a modelării caracterelor eroilor săi.

— Ați acordat și acordăți scenariului multă atenție. Dacă ne-am referi la autorii de scenarii foarte cunoscuți, am putea crede că scenariul „e totul”. Se știe însă că autorul filmului este, desigur, regizorul. Care-i situația în această, să-i zicem dispută?

— Autorii de scenarii prestigioși lucrează puține scenarii. Atunci cascade de filme ca și regizorii sînt nevoiți să facă unele compromisuri pornind de la sincera convingere că în timpul filmului se poate îmbunătăți și scenariul. Un scenariu slab nu poate fi decât un film slab ce poate compromite chiar și un regizor cu experiență. Un film ca *Puterea și Adevărul* a ieșit foarte bun, de pildă, pentru că a avut la bază un scenariu foarte bun. De fapt nici n-ar trebui să discutăm atît autorii, cît scenariul, pentru că opera care se implică în concretizarea filmului este scenariul ca atare. Aș vrea să precizez că există și o categorie de regizori care au talentul de a scrie scenariu filmului, devenind astfel autori totali cum ar fi Dan Pița, Andrei Blajer, Mircea Daneliuc, Alexandru Tatos, ca să enumer numai la prima vedere.

— V-aș ruga să aduceți un plus de explicație în legătură cu raportul scenariu-operă artistică — film-operă artistică.

— Fără îndoială însă că un viitor film valoros poate să se nască dintr-un scenariu în care, în egală măsură, cele două laturi fundamentale, conținut și limbaj, răspund imperativului calitate artistică. Pornind de la selecția materialului de viață — vorbind de filme cu subiect contemporan — și pînă la puterea de comunicare, scenariul cinematografic trebuie să opereze cu noțiuni artistice capabile să transforme literatura în imagini cinematografice, imagini capabile să anticipeze configurația globală a viitorului

film. De asemeni, important este ca scenariul cinematografic să aibă capacitatea de a inspira și de a „impinge” pe regizor la interpretare în scopul reliefării sensurilor ideatice; altfel, lucrarea cinematografico-literară nu poate conduce decît la o copie — periculos moment artistic pentru absența participării realizatorului la transformarea literaturii în film, cît și pentru simplificarea intențiilor autorului scenariului cinematografic. În ultimă instanță importantă nu este numai calitatea artistică a scenariului, ci și apetența regizorului pentru scenariu, știut fiind faptul că atașamentul pentru o temă sau un subiect, contemporan sau istoric, este la fel de important, precum sursa de inspirație care în cazul filmului contemporan este viața și munca oamenilor. Nimeni nu poate, în această complexă realitate, să dea poziții ca un scenariu să fie bun, că-i numai autorul, singur, poate să aducă în prim-plan o literatură cinematografică capabilă să se transforme într-o prestigioasă operă de artă.

— Cînd un regizor bun poate rata un scenariu bun? (E un paradox, nu?)

— Am spus că un scenariu slab nu poate să „scotească” un film bun. Există și alte cauze de ratare, și nu din cauza calității scenariului. Există astfel unele cazuri în care autoritatea profesională a scenariștilor și personalitatea acestora să intimideze, chiar indirect, pe un regizor realmente talentat, dar care mai slab de inger fiind, va fi obsedat de ce va scrie maestrul, întrebîndu-se mereu dacă acesta va fi mulțumit cum a filmat și cum i-au fost interpretate scenele din scenariu. În ultimă instanță el copiază scenariul, rătăcînd astfel viitorul film. Aici, desigur, trebuie să funcționeze în ambele sensuri legea necrisă a colaborării, indiferent că autorii — scenariștii sau regizori — sînt la început de drum sau mesteri experimentați, colaborarea lor fiind menită să ajute reciproc la stabilirea sensurilor povestirii, a lumii dramatice, a atitudinii și evoluției eroilor lor.

— Și totuși regula trebuie să-și spună cuvîntul. Un scenariu bun duce la un film bun (vă rog să vă referiți aici și la conduita scenariștilor).

— Există, bineînțeles, o conduită a scenariștilor, permanentă probitate estetică (profesională).

Este foarte importantă colaborarea celor doi autori — scenariștii și regizori, cum am spus. Scenariul trebuie să fie un stimulent pentru regizor, să-i incite imaginația. Scenariul trebuie conceput ca factor de captare a atenției spectatorilor. Scenariul este, totodată, un mijloc de comunicare emoțională și rațională. Scenariul este operă dramatică specifică cinematografică. Scenariul înseamnă și un prilej de comunicare între personalitățile lumii cinematografice.

O sugestie — poate că în viitor o casă de filme se va ocupa de „autorii totali”.

— Cum explicați marea varietate de forme de scenarii?

— Depinde de subiect, dar și de autorul scenariului. Un scenariștii trebuie să sugereze, or unii poate să-și conturze sugestia în cinci pagini, altul în cincizeci. Este foarte important pentru regizor ca scenariștii să-i dea sugestii, să-l incite în a inova.

EUGEN MIHĂESCU

Învățăturile practicii cinematografice

Între responsabilitatea regizorului care se obligă doar să dea viață unui scenariu închis (riguros finisat în prealabil) și responsabilitatea regizorului — autor total (cărui scenariu nu-i oferă decît vagi repere), diferența este desigur extremă, fără a implica vreo garanție a valorii. Practica producției mondiale a oferit capodopere și în formula clasică și în cea a spontaneității. În același timp, a furnizat nenumărate pelicule impersonale și insipide după cele mai elaborate scenarii, ca și o pleoră de filmele de autor desinate și meschine în pofida libertății de „scriitură” și de inspirație în filmare.

Pentru că talentul nu este achiziționabil, ci (așa cum se știe de la o vreme) este inseris în datele

genetice, nu ne rămîne decît să luăm act de existență sau de inexistența lui, respectiv să ne dăm seama cît de aberantă este negarea lui atunci cînd cineva l-a dovedit (fie și într-o singură ocazie) sau cît de inutile sînt orice eforturi sau reproșuri în absența respectivului har. Dar dacă talentul nu poate fi cu nici un chip iscat sau obținut, el poate fi valorificat (sau, dimpotrivă, ratat) în funcție de condiții care depind de oameni și de instituțiile lor. Între acestea se numără cunoștințele profesionale și orizontul cultural în general, climatul, mijloacele materiale ș.a.m.d.

Meseria filmului se deprinde cum știm prin studii de specialitate, prin lucrul zilnic pe platou și la masa de montaj, prin implicarea în procesul tehnologic și artistic. Dar, mai presus de toate experiențele necesare, filmul ca artă, laboratorul creatorului, nu se percepe decît vizionînd și iar vizionînd, cu ochii spectatorului furat de poveste (și aici nu cu mizantropul), ci cu gîndul mereu la felul cum s-a făcut ceva, cum s-a obținut un anumit rezultat (pe ansamblu și pe fiecare moment). Acest mod de a vedea, această stare a privirii, reprezintă, cred, distanțarea cineastului de zinefil, puntea interioară a profesionalizării. Aș zice că valorificarea metodică a acestui unghi de vizionare trebuie să includă în orice caz experimentarea divizării și recompunerii momentelor filmice. O antologie didactică și personală mereu adusă la zi.

Deși toată lumea este de acord că scenariul este oaza ideologică-artistică a operei cinematografice, zona aceasta de geneză a continuat să rămînă, cu puține excepții, lipsită de ajutorul profesionalizării, limitată la optica exterioară a spectacolului (mai mult sau mai puțin avizat), undeva între suficiență și intuiție, între aproximare și bunăvoință. Ca un palativ la această situație, responsabilitatea regizorilor a devenit practic, de-a lungul anilor, mai mare în procesul de defintivare a scenariilor și chiar de mișcare a lor.

Situația aceasta s-a dovedit atît de stringentă încît însăși procedura noastră administrativă nu mai permite achiziționarea scenariului decît după aprobarea următoarei versiuni (etape): cea de scenariu regizoral.

În practica muncii noastre cinematografice, în dieritele faze pe care le parcurge scenariul (și apoi filmul) pînă la forma finală, dialogurile dintre producător și realizator există și, în funcție de nivelul partenerilor, sînt mai mult sau mai puțin utile pentru calitatea artistico-educativă. În schimb, realizatorii sînt mai puțin clarificați în perioada cea mai dificilă, aceea a căutărilor și a opțiunilor din care urmează să se conturze viitorul proiect.

Una dintre înzestrările specifice producătorului, ar fi tocmai capacitatea de a crea o rețea de relații care să ducă la un scenariu și apoi la un film, de a suscita dinamica unui proiect.

Există corințe și priorități ale producătorilor care, expuse din timp și cu claritate, și-ar putea asocia efortul și competența regizorilor, interesul și încrederea scriitorilor. Drumul trebuie să se desfășoare însă în ambele direcții: prin adoptarea unor inițiative valabile ale autorilor, ca și prin răspunsul acestora la un program cunoscut, la o idee, la o comandă a casei de filme.

Un experimentat producător străin scria nu de mult: „Vreți să găsiți scenariști? Căutați regizori! Acesta e răspunsul la problema scenariului. Începînd un moment cînd ai un regizor va exista probabil și un scenariu. El îți va depista pe cineva de care poate nici n-ai auzit, sau va moși un scenariștii care altfel nu-ți va face un lucru de un asemenea nivel. Un scenariu nu există fără regizor lingă el”. Cred că e o situație mai apropiată de realitățile noastre decît cea a „scenariilor beton” gîndite în afara cooperării sau măcar consultării cu un regizor.

În orice caz, deși rămîne permanentă obsesia a realizatorului, scenariul nu este operă în sine, ci doar un element din elaborarea operei; cea ce contenează o se înțelege, numai filmul terminat. Claude Chabrol spunea, de altfel, că: „La lectură se poate detecta doar nulitatea absolută, singurul mijloc de a ști dacă un scenariu e bun, este să-l filmezi”. Și formularea sa nu e doar un paradox amuzant.

ADRIAN PETRINGENARU

Tînăr, spiritul călinescian

Între „meseriile” de a trăi, aceea de om de catedră se distinge, în egală măsură, prin generozitate și vocație a perspectivei. Astfel, încă de foarte tînăr, (1863), Titu Maiorescu s-a devotat acțiunii de promovare a valorilor generațiilor succesoare și, se cunosc, în detalii, rolul „Junimii”, al spiritului său rector, în formarea și afirmarea marilor clasici, dintr-o copioasă serie de personalități strălucite ale culturii și artei românești. În pofida posibilităților reduse, nu altfel a procedat, spre pildă, Eugen Lovinescu, care a lăsat larg deschisă ușa „noilor veniți”, iar cazul a devenit cît se poate de notoriu prin mărturiile beneficiarilor, aproape întreaga brasă scriitoricească, activă în perioada interbelică și mai tîrziu. „Domnul Profesor vă așteaptă” — suna invitația celui ce oficia protocolul cenei celui „Sburătorului” și nu sînt puțini aceia care își amintesc

cu emoție de clipa primului pas în „salonul” din str. Câmpineanu. Lecția a urmat-o, în alte condiții, George Călinescu, prin „Noua Junime”, hebdomadourul „Jurnalul literar” (1939), precum și Institutul de teorie și istorie literară. Există, în afară de un bogat material memorialistic — tipărit sau de circulație orală — numeroase propoziții ce atestă preocupările sale privind „gospodărirea” personalității tinerilor — încă de pe băncile amfiteatrelor, în ipostaza lor de creatori în domeniul literaturii (scriitori sau cercetători), propoziții-efigii ale Profesorului nostru, al tuturor, populînd articole, studii, sinteze, roman și poezie. Puterea exemplului a constituit dintotdeauna știința și arta convingerii, un diagnostic, o părere, o concluzie, un sfat venite din partea aceluia care a făcut să vorbească

fapta, nu oarecare — au reprezentat — din zorii devenirii spiritualității românești și de aiurea, emblema autorității. Iar George Călinescu s-a bucurat, cu deosebire în anii de după Eliberare, de cea mai mare autoritate, o autoritate de legendă, o legendă născută în deplină antumitate, consolidată odată cu trecerea vremii și din perspectiva golului lăsat în învățămîntul, cultura și arta contemporană de personalitatea lui proteică. Dealtfel, Profesorul nu-și ascundea încrederea în propriile calități de îndrumător: „Tinerii vor să se afirme și acceptarea lor în jurul unui matur cu o relativă notorietate este un început de existență” (1939) sau: „Un tînăr autor trebuie să aibă norocul să-și înceapă activitatea literară într-un timp cînd un critic remarcabil mai dă încă lecții asupra contemporanilor” (1957) și „norocul” nu l-a ocotit, de pildă pe Marin Sorescu,

cu, așa cum odinioară Magda Isanos, Al. Piru, Șt. Aug. Doinaș, Adrian Marino, între cei cu operă, s-au bucurat de ochiul expert și asistența magistrului. Fără falsă modestie, George Călinescu și-a asumat postura de mentor, exercitîndu-și funcția cu precădere acolo unde se manifestă generația nouă, schimbul de miine, convins fiind că „tinerii au în general o invenție mai spontană”, creația presupunînd, sine qua non, „entuziasm”. Sfaturile sale privesc rar o persoană anume; cel mai adesea vizează generalizarea propriei experiențe, caracterizată prin ambiția de a-și apropia „o mare ideologică culturală”, în virtutea năzuinței ca acel ce se produce în critică „să fie superior autorului tratat”. Comentariile sale — interogații, explicitări, concluzii — converg spre același tel: cultivarea valorii, prin bizuirea pe obiectivitate, pe simțul proporțiilor și gust în aprecieri lipsite de prejudecăți. Astfel, „Cine fuge de critică înseamnă că nu crede în puterile proprii”; „Nu căuta să

fii genial”; „Cel mai absurd și inutil furt, este furtul literar”; „Omul preocupat prea mult de problemele succesului nu izbutește”; „Tînărul se cade să viseze a fi, mutatis mutandis, Corneille, Raffael, Racine, Moliere” — pentru a ajunge în linia „marilor creatori” etc. Imperativul societății socialiste dobîndeste în indemnurile lui George Călinescu expresia concretă, constructivă: „Trebuie să descoperim, să educăm și să încurajăm marile talente”. Profesorul nu uită a preciza: „A descoperi într-un tînăr personalitatea incipientă e fapta critică cea mai pozitivă”, „critica debutanților” deosebindu-se de aceea aplicată „adulților”, atenționînd: „Nu exaltați, fără teme, un începător, dar mai ales nu-l ridiculați...” etc. O sumă de adevăruri ce întretin viu, printre noi, spiritul călinescian care, niciodată, nu va fi îndeajuns de solicitat și evocat.

VICTOR BIBICIOIU

Opțiuni și context pentru o posibilă ontologie

Andrei Cornea Presocraticii — interpretări incitante

Cum se poate face și scrie istoria filosofiei? Ea se poate face — arată Gh. Vlăduțescu în *Deschideri către o posibilă ontologie*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987 — fie cedind narativismului și istoricismului, fie reconstituind conceptele filosofiei trecute din perspectiva atemporală cumva a mișcării spiritului. În primul caz — susține autorul, încercând totodată să o demonstreze prin câteva remarcabile eseuri dedicate presocraticilor — se pierde „conceptul ființei și, în consecință, conceptul filosofiei însăși, ca și pe cel al istoriei.” (p. 170). În celălalt caz, dimpotrivă, se creează un acces autentic la evenimentul filosofic în esențialitatea sa, acesta putând să fie susținut „evenimentalului” și accidentalului.

Spre pildă, de împrejurări aleatorii faptul că filosofia greacă „a început” de trei ori, o dată în Ionia, a doua oară în Italia și a treia oară la Atena? Vlăduțescu susține că nu, și vede aici un fel de lege a mișcării spiritului: în primul caz se încearcă o „reconstrucție predominant fizică” a ființei, în cel de-al doilea una metafizică, în timp ce al treilea ca aduce sinteza și unificarea. Este, de asemenea, de notat că semnificații esențiale de acest fel rezultă, după autor, numai din perspectiva devenirii, a timpului — a lui Aristotel, mai întâi, a lui Hegel, a modernilor. De aici, o consecință surprinzătoare — aceea că, într-un fel noi îi putem înțelege mai bine, mai profund pe filosofii antici, pe presocraticii în situația de față, decât o făceau și o puteau face contemporanii lor. Astfel, atunci când Gh. Vlăduțescu propune ca sintagma lui Heraclit „pyr aeizoon” să nu fie tradusă literal și etimologic, prin „foc veșnic viu”, ci prin „foc etern”, el dorește cu aceasta să arate că „modernizarea” lui Heraclit nu este o falsificare, ci dimpotrivă ea reprezintă o dezvăluire a autenticității gândului heraclitean, ce se afla, ca să spunem așa, în avans față de limba în care era nevoit să se exprime, limbă dominată încă de mitologic, mult prea concretă. Rămânând la „veșnic viu” am reveni la mitul de care Heraclit căuta în fapt să se desprindă, am impurifica cu hylozoism o metafizică ce tocmai se străduia să se rupă de acela.

Trebuie fără ocol recunoscut că felul în care Gh. Vlăduțescu pune, dar și rezolvă în parte interpretarea filosofiei presocratice este profund incitant, pasionant, că el este aducător de cele mai inspirate și fertile puncte de vedere. Totuși, vreau să o spun la fel de fără ocol, opțiunea lui Vlăduțescu nu este și a mea, sau, mai exact, tind să văd în eseurile domniei sale o seducătoare opțiune, dar numai o opțiune, ce nu este nici singura posibilă, nici, îndrăznesc să cred, cea mai întemeiată.

În fond, problema care se pune aici este cea a contextului optim de interpretare al unei filosofii vechi de 2500 de ani și ajunsă la noi într-o stare extrem de fragmentară. Pentru Gh. Vlăduțescu, presocraticii aparțin cu mult mai mult secolului și milenii următoare, decât propriei lor epoci. Lor le lipseau cumva cuvintele pentru a exprima concepte moderne asupra ontologiei, așa încât nu este nici o greșală — crede el — a presupune că Thales, Anaximandros ori Parmenides au vrut să afirme gânduri pe care textele nu le relevă. De exemplu, s-ar părea că pentru acesta din urmă contextul optim de interpretare este Spinoza, cu alte cuvinte că, prin Spinoza, eleatul poate fi mai bine înțeles.

Procedând astfel însă, mi se pare că Gh. Vlăduțescu tinde să vadă în istoria gândirii aventurile unui spirit abstract și impersonal, ce se dezvoltă de la sine putere, schimbând doar învelișuri neesențiale ce țin de loc și timp. Eu nu cred însă că grecii gindeau la fel, cu modernii, exprimându-se însă diferit (mai incomplet), ci socot că ei gindeau diferit, în profunzime diferit. Gândirea presocraticilor și, într-o anumită măsură, a întregii filosofii grecești oscilează continuu între mit și logos, între exprimarea poetică și raționamentul abstract. Această oscilație, această ambiguitate îi este esențială și profund caracteristică; ea îi face unicitatea, îi conferă valoarea și măreția. Noi nu avem de aceea voie să o simplificăm, să o reducem la latura sa discursivă și logică. Când Heraclit spune „aeizoon”, el se menține exact în cadrul acestei ambiguități, pe care „veșnic viu” ar reda-o cumva, dar pe care secolul și rețele „etern” o pierde. Când Parmenides vorbește despre „to eón”, trebuie tradus, conform de altfel cu gramatica greacă, prin „fiindul”,

„ceea-ce-este”, ori, poate, prin „ceea-ce-persistă-să-fie”, dar în nici un caz prin „ființă”. „Ființa” este un concept abstract și mai modern, care poate eventual traduce pe „substanția” lui Spinoza. „Fiindul” însă e mai concret, mai ambiguu, se află în spațiul unei indeterminări dintre fizic și metafizic care îi este specifică lui Parmenides și pe care Vlăduțescu ar dori să o elimine.

Spațiul nu ne permite să exemplificăm mai mult, dar, după părerea noastră, contextul optim de înțelegere al filosofiei presocratice este Grecia însăși, atât de departe de ceea ce modernii își închipuie atât de des că ea a fost și, mai ales, limba greacă, atât de bogată ea însăși în ambiguități, în termeni la care sensul concret și cel abstract coexistă în modul cel mai intim. Nu există un spirit universal care să se fi intrupat la un moment dat în limba și civilizația greacă, ci acestea din urmă și-au plămădit propriul spirit, ce face corp comun cu ele, pe care nu-l poți regăsi în afara acestora și nu este nevoie a invoca autoritatea unui Benjamin L. Whorf pentru a înțelege o atare dependență. Neglijând acest fapt, Gh. Vlăduțescu poate scrie eseuri pline de interes și de inteligență, dar va scăpa din vedere, cred, ceea ce dă vieții frumusețe și interes: marea și profunda diversitate a manifestărilor omenești.

Iulian Costache Patosul demonstrației

N-am ce face, trebuie să încep, oricât ar fi de riscant, cu o mărturisire, pe care n-aș face-o dacă ea nu ar fi relevantă în gradul cel mai înalt pentru modul în care Gh. Vlăduțescu, unul dintre profesorii de marcă ai Universității bucureștene, concepe și „face”. (în accepția lui J. L. Austin) discursul filosofic. Cărțile purtând semnătura sa, și parcă cu atât mai mult aceste ultime „Deschideri către o posibilă ontologie” evocă stilul cu totul personal al profesorului de a „invoca” filosofia, pe care i-l cunoștea toți cei care, într-un fel sau altul, i-au fost studenți. Discursul, întotdeauna patetic, pus în slujba ideii, era „dublât” de o gestică meticuloasă care era capabilă, în sine, să scoată efecte retorice demne de un adevărat „acompaniament” filosofic. Aveai în felul acesta impresia că subtila retorică gestuală, ajunsă la rafinamente evidente (ceea ce însemna dobândirea coerenței unui nou cod) redobânda calitatea (pierdută) de „a traduce”, dacă (și pentru cei care) mai era nevoie conceptele filosofice în imagini sensibile corespondente. A înțelege fiind (ca și la G. Steiner), a traduce — profesorul oferea un fel de discursuri titrate printr-o gestică cu putere de sugestie universală.

Profesorul devenea astfel, dacă ar fi să ne permitem, un fel de „dirijor” al conceptelor, oferind un „spectacol”, un „banchet”, cum se spune, „la vedere”, pe cînd interlocutorul său ideal, pentru care opta așadar, părea a fi dintre „ne-credincioși”, căci profesorul nu-și poate permite să se lase crezut pe cuvânt. Ceea ce ar fi, paradoxal, un „lux”. Patetismul demonstrației întrecea oricum, ca o regulă, structura minimală a demonstrației. Pentru a avea asigurată succesul comunicării, scenariul discursului nu avea cum să mizeze

pe structura de „minimă rezistență” sau pe „legea minimului efort”, căci, în cîmp filosofic, un demers pentru a înainta are nevoie de cu totul altceva decât de o fragilitate a canavelei consensuale. Principiul redundanței părea mai potrivit scopului: optimizarea accesibilității conceptelor vehiculate, mai ales dacă — și acesta era și cazul — aducea un spor, subliminal, de înțelegere.

În planul discursului scriptural regăsim, ca semn al apartenenței la acest discurs oratoric, voluptatea volutei și a barochismului perifrastic care nu de puține ori se dovedesc provocatoare, ca și ispita. Fraza arborescentă trădează efortul de cuprindere pe care doar comunicarea „face to face” o poate atinge, datorită spațiului consensual neechivoc. Discursul amintește prin subtila retorică a „gesturilor verbale” întrefesută în palimpsest de efortul filosofilor de a „traduce” conceptele din limbă în parole, de a dubla miza discursului filosofic introducându-l într-un scenariu comunicațional. Proprietatea de bază a acestui tip de discurs este că nu-și poate îngădui eșuarea într-un stil asertiv; dimpotrivă, stilul său este dirijat de un patetism al demonstrației, practicat cu o obstinație alexandrină.

Dacă am întirziat asupra scriiturii, am făcut-o nu doar din rațiuni „stilistice”, ci pentru că această retorică a tatonării poate fi regăsită și la nivelul interpretării faptelor filosofice. Avînd în centru ideea de ființă, incursiunea în filosofia presocraticilor pleacă de la necesitatea reabilitării justeii relații dintre fizică și metafizică, deoarece metafizica fusese prilejul unei resemnificări nepermise. Între metafizică și fizică relația este reciprocă „cam în felul în care noi vorbim de aripi raportându-le la o făptură înaripată și de o făptură înaripată raportînd-o la aripi”. În această dihotomie, metafizica va corespunde ontologiei formale, pe cînd fizica celei materiale. Dar paralelismul nu se susține în mod absolut, căci ce se impunea era nu atât renunțarea la metafizică, ci la un anumit mod de a o face, necesitînd o corecție în sensul reformării sale ca logică, adică o restructurare în sensul ontologiei formale. Demersul trebuie să-și asigure însă coroborarea ontologiei formale și a celei materiale pentru că prima nu ar putea asigura depășirea unei definiții strict analitice a ființei, iar numai cu cea de-a doua filosofia ar rămîne fără acel termen unificator al ființei (lucrînd mereu cu ființa ca apă, ca foc, ca aer, ca atomi etc.) de care are nevoie.

Fiind „înaintare în concret”, istoria filosofiei încearcă o eliberare de „evenimental”, în favoarea recuperării istoricității, adică a semnificațiilor de „lungă durată”. Filosofia devine atunci un șir de „orizonturi de așteptare” a căror modificare paradigmatică antrenează modularea semnificației. Prin urmare, lectura faptului filosofic, eliberîndu-l de determinările evenimentale, îl introduce într-un sistem. A vorbi despre presocratici, în acest context, înseamnă a pune în discuție individul și colectivitatea ca atare, căci „fapte istorice, în sine nu există, ele fiind mai mult o problemă de punct de vedere”, adesea telescopat teleologic, cînd singur prezentul este punctul din care se prevede... trecutul. Încă un pas și, intrînd într-un „prezent” continuu, ajungem la eliotiana tradiție simultană, în care este posibilă inclusiv influența regresivă, adică a noastră asupra presocraticilor (căci „ei sînt într-un fel descoperirea noastră”). Or, la această întîlnire cu contemporanii noștri, presocraticii, avem în Gh. Vlăduțescu un interpret deosebit de subtil și de avizat.

Dan – Silviu Boerescu O „neîntreruptă intemeiere și structurare”

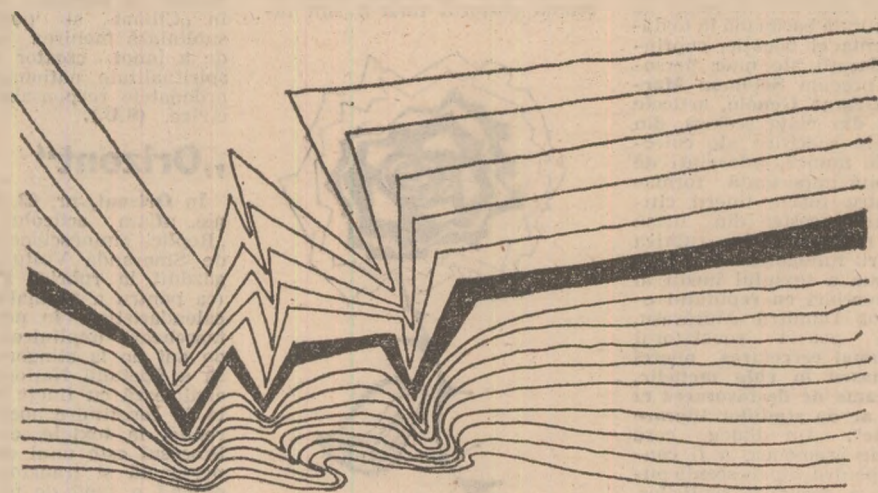
Nu m-am mirat reintîlnindu-mă în cuvîntul introductiv la interpretările lui Gh. Vlăduțescu din presocraticii (pe care, repet, ca ne-specialist nu le pot numi decât fabuloase), reunite în volumul *Deschideri către o posibilă ontologie* (Editura Științifică și Enciclopedică, 1987), cu maniera sa de lucru, caracterizată și de felul în care știe să valorifice sugestiile venite din cîmpul poeziei (înțelegînd prin aceasta teoria literaturii ca gen proximal).

Mi s-a părut, deci, absolut firească orientarea distinsului universitar bucureștean de a miza, în preambulul unei cărți de filosofie, pe Borges și Eco, nu mai puțin pe Roland Barthes (cu esul său *Istorie sau literatură?* care anunța, în încheierea cărții despre Racine, o anumită metodă proprie cercetării literare în haine noi, cele ale noii critici) sau pe Gilbert Durand (figurînd în bibliografie, cu *Structurile antropologice ale imaginarului*, alături de Stagirit, Platon, Descartes, Spinoza, Nietzsche, Heidegger, Noica, dar și de... Maurice Blanchot, cu al său *Spațiu literar*). În definitiv, și opul filosofic este o carte, chiar dacă una care transcende scriitura, încercînd, în chip vădit, să afle dincolo de cuvînt semnificație conceptuală. Pentru Gh. Vlăduțescu, textele presocraticilor nu-și pierd, într-o interpretare specializată, nici dimensiunea, aparent nespecifică, de Operă. Chiar dacă, diferențiat contextual, circuitul receptării este valabil și pentru tratatul filosofic. Imanența unui asemenea mesaj nu face să dispună gradul său de apertură constitutiv. „Deschiderea este chiar puterea și este ființa operii așusă la paroxism”, afirmă autorul încă din primele rînduri. Istoria filosofiei este, „în conceptul ei autentic”, o filosofie a interpretării, mișcarea ei de tip simplu-linear, anabasic din punctul de vedere analitic sugerat, determinînd o benefică regresivitate spre sens, deci o mișcare catabasică, de neînțeles în afara manevrelor intertextuale. Sau, cum se specifică în continuarea demonstrației (o maieutică!), „mișcarea ar fi dinspre noi către o filosofie istorică, pentru a face posibilă înaintarea inversă”.

Fuziunea orizonturilor interpretării într-un continuu efort de reconstrucție a sistemului (dat dar imanent, ceea ce nu înseamnă imuabil!) face, în cadrul definit, ca ontologia să însemne o „neîntreruptă intemeiere și structurare” a acestei prime așezări a filosofiei, către care accedem prin recitarea presocraticilor.

Pentru ca sistemul mereu recreat („printr-o continuă expansiune și aprofundare”) să valideze o astfel de metodă, el trebuie să-și conserve originalul genuin: „presocraticii, prin urmare, sînt, pentru noi, descoperirea noastră” (subl. mea). O asemenea limitare... conceptuală este, în principiu, proprie oricărui text filosofic (dar nu numai!). Reluînd analogic o demonstrație, din fizica particulelor mici, aparținînd lui Werner Heisenberg, putem constata, la rîndu-ne, că orice „cuantă” de gîndire este modificabilă prin chiar actul observării exercitat asupra sa. În atari condiții, istoricitatea nu poate fi ocolită, numai că va fi ancorată în orizontul axiologiei și al hermeneuticii. Astfel, cantonați în narativitate, ne plasăm, cum ne avertiza și Ortega y Gasset, în afara istoriei, tocmai din dorința de a construi istoria ca pe un sistem, care, afectînd, (prin cronologism nesemnificativ, facticism și fragmentarizare abstractă), discontinuitatea, duce la închidere și, deci, la „imposibilitatea resemnificării (care) cade din condiția adevărului” (v. pp. 168-9). O istorie narativistă, observă cu finețe Gh. Vlăduțescu, „prinde filosofia într-o aporie”, cea a lui Achille incapabil de a ajunge din urmă broasca țestoasă.

Stilul istoriei filosofiei derivă tocmai din esențialitatea ei cu sistem deschis constituirii într-o ființă. Ordinea istorică se legitimează cu „înaintare în adevăr, înțelegînd prin adevăr aici filosofia ca re-construcție a ființei în sine, a ființei ca ființă” (v. p. 169). Gh. Vlăduțescu împlinește acest deziderat, ținînd cont și de dimensiunea hermeneutică a operii ca text, flatînd poetica pentru a (se) edifica filosofic.

Desen de BOGDAN VLĂDUȚĂ

Implinirea a 140 de ani de la Revoluția din 1848 este un prilej de amplă semnificație pentru a evoca nu numai unul din momentele epocale ale istoriei poporului român dar totodată de a reitiera un adevăr fundamental, profund dăltuit în conștiința tuturor generațiilor, a tuturor fiilor acestui pământ străbun, anume acela al perezității marilor noastre aspirații și idealuri, sub semnul voinței neclintite și neînfriccate de libertate și unitate, de progres pentru patria și poporul cărora le aparținem cu întreaga noastră ființă.

Revoluția română de la 1848 s-a constituit, atit prin cauze cit și prin consecințele sale, într-un eveniment care a închis o epocă și a deschis o altă în istoria României, proiectind, mai mult ca oricind înainte, în primul plan al conștiinței și acțiunii poporului marile sale imperative politice, culturale, economice și sociale, în măsură să-i asigure accesul la dezvoltare permanentă, la progres pe toate planurile, în conformitate cu interesele și năzuințele sale profunde.

Revoluționarii pașoptiști nu au apărut pe scena istoriei din întâmplare, au avut în spatele lor, ca rațiune supremă a luptei în care s-au angajat în fruntea maselor populare, cum spunea cel dintii dintre ei — Nicolae Bălcescu, cele 18 veacuri de suferință și asuprire din trecutul românilor. 18 veacuri în care nu au încetat vreodată să se bată cu prețul sacrificiului suprem pe altarul patriei, în numele dreptului sacru și imprescriptibil de a fi stăpini la ei acasă, în vatra strămoșească, lăsată lor de daco-romani. Așadar, revoluția de la '48 își are cauzele în viața istorică a poporului român, înscriindu-se specific și

original în contextul revoluțiilor europene desfășurate cu 140 de ani în urmă pe străvechiul continent. Stau drept mărturie programele revoluționarilor pașoptiști, acțiunile revoluționare întreprinse, efectele pe care evenimentele din 1848 le-au avut în viața poporului nostru, chiar în context european. Împletind organic și programatic dimensiunile naționale și sociale ale luptei populare, actele de conștiință și faptele de înaltă vibrație patriotică ale generației pașoptiste au revigorat cu extraordinară putere încrederea

național modern și unitar, care să constituie pilonul vieții libere și demne, prospere a poporului român. Totodată, revoluția pașoptistă atestă, prin cauzele care au determinat-o, prin desfășurare, prin consecințele imediate și de largă perspectivă, inserierea ei organică într-un proces legic, continuu, cu conținut și rezonanță revoluționare.

A explica și aprecia dimensiunile revoluției române pașoptiste obligă la a ne întoarce în timp și a lua în considerație marile bătălii ale voievozi-

dintre Dunăre, Carpați și Marea Neagră trebuie pus în relief faptul esențial că acele luni de ardere patriotică și revoluționară sub care se așază generația pașoptistă au coalizat toate forțele națiunii, tot ceea ce avea mai bun poporul român atunci, revoluționarii munteni, moldoveni și transilvăneni regăsindu-se și acționind sub emblema tutelată a conștiinței că aparțin aceleiași patrii, aceeași unică și indestructibilă țară românească — România.

Firește, orice eveniment istoric se deslușește prin ceea ce a fost înaintea lui și ceea ce a urmat după el. Cit de însemnată s-a dovedit a fi pentru noi, românii, Revoluția de la 1848 este suficient să ne re-

am înfăptuit și înfăptuim astăzi angajați în măreața operă de construcție a socialismului în România legitimează o dată în plus, prin argumentul fundamental al realității, continuitatea procesului revoluționar în istoria trecută și contemporană a poporului român. Sub conducerea partidului nostru, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, noi zidim o operă care împlinește aspirațiile și idealurile multisekulare ale poporului care ne-a născut, asigurind prin fapte de muncă și creație viitorul luminos și fericit pe care dintotdeauna fiii acestui pământ l-au dorit pentru patria lor.

Înaltul spirit revoluționar și patriotic care ne animă pe noi, fâuritorii destinului comunist al României, ne impune să omagiem cu profund respect și nealterată prețuire trecutul glorios de luptă al poporului, omagiul acesta încununându-se în modul cel mai deplin prin strădaniile noastre creatoare de a ridica România la o nouă civilizație, de a-i asigura permanenta înflorire, în libertate și demnitate, privind cu încredere ziua de mâine, viitorul comunist.

Așadar, evocăm Revoluția de la 1848 cu convingerea fermă că acest moment ne îndreptățește să evocăm din nou marile adevăruri în care credem și în numele cărora acționăm, unitatea, libertatea și independența patriei, progresul, bunăstarea și prosperitatea poporului român. Aceasta este rațiunea pentru care întotdeauna și strîns uniți urmăm cu încredere cuvintul partidului, participăm cu elan și devotament la înfăptuirea exemplară a politicii sale care pune mai presus de orice interesele vitale ale țării și poporului, imperativele progresului nostru multilateral și permanent.

TRAIAN GANJU

Vitalitatea idealurilor noastre de unitate, libertate și progres

românilor în dreptatea cauzei lor, dovedindu-se, ca de-a lungul tuturor veacurilor, gata să înfrunte orice opreliști, cu orice preț, pentru a-și împlini aspirațiile și idealurile, a-și redobîndi și întregi drepturile mutilate și permanent amenințate de cuceritori străini, de agresiunile și opresiunile imperiilor vecine. Aceasta constituie argumentul istoric care atestă că pe teritoriul străvechii Dacii la 1848 a avut loc de fapt o singură revoluție, poporul român ridicindu-se în același timp, animat de aceeași singură voință, de același gând suveran, din toate provinciile străbune, la lupta pentru unitate și libertate națională, pentru dreptate socială și progres, pentru făurirea unui stat na-

lor noștri, a reaminti și readuce în prim plan pe Mihai Viteazul și glorioasa lui operă, de asemenea, pe Horea, Cloșca și Crișan, pe Tudor Vladimirescu și pandurii săi, practic toate acele momente de culme care conferă simbol și durabilitate în conștiința și existența noastră uriașului efort, multisecular, deus de poporul român pentru a-și deschide în sfîrșit porțile largi ale unui orizont mai luminos. Un orizont al împlinirii firești pentru strădaniile marcate de nenumărate jertfe umane și materiale, pentru faptele de eroism legendar care străbat veacurile și ne înalță mîndria patriotică.

La fel, pentru a desluși acolada epocală a Revoluției din 1848 de pe străvechiul teritoriu

amintim că pe firul aceleiași legități istorice se inscriu în linie dreaptă înfăptuirea unirii Țării Românești a Munteniei și Țării Românești a Moldovei, la 1859, cucerirea independenței de stat depline la 1877, făurirea statului național unitar român la 1 decembrie 1918. Toate aceste evenimente excepționale, de fapt toți cei 140 de ani care s-au scurs din acel an glorios 1848 se integrează firesc și legitim aceluiași supreme idealuri de libertate, unitate, dreptate și progres, idealuri cărora s-au dedicat cu toată energia, afirmindu-și crezul neclintit, toate generațiile, în primele rînduri situindu-se, din 1921 încocoace, cei mai buni fii plămădiți de poporul român — comuniștii. Astfel, tot ceea ce

CE MAI SCRIO REVISTELE?

„Caiete critice“

Numărul 1—2/1987 din **Caiete critice** — o publicație culturală de cel mai larg interes — este dedicat unui capitol meru fierbinte în literatură, „confesiunea”. Intitulindu-se, în această ediție, „Literatură și confesiune” **Caietele** cuprind semnături de primă mînă ale culturii noastre. Iată: Tudor Vianu, Eugen Simion, Livius Ciocărlie, Mircea Iorgulescu, Marin Mincu etc. Interesant (și argumentat) este faptul că redactorii acestui număr (Eugen Simion, Ovid S. Crohmălniceanu, Mircea Iorgulescu, Ion Bogdan Lefter, Vasile Andru) propun lectorului atit studii și concepte despre „teoria confesiunii” cit și, față în față, confesiuni ca atare, un adevărat „dosar” al memorialisticii. Dintre studiile și eseurile dedicate temei acesteia, ce sugerează sau naște literatură, semnalăm „Ispita memorialistică” (Mircea Iorgulescu), „Pactul cu istoria” (Eugen Simion), „Sinceritatea în literatura subiectivă” (Tudor Vianu), „Obsesia credibilității” (Cornei Moraru), „Memorialistică și roman” (Livius Ciocărlie), „Metajurnal în jurnal sau despre autenticitatea scriiturii” (Marin Mincu). Este conturat un cîmp de idei și ipoteze deosebit de fertile, remarcabil ilustrat „în practica” scriurii de selecția de texte memorialistice făcută de Ovid S. Crohmălniceanu. Excelente lecturi-lecție sînt oferite de texte din D.I. Suchianu („Amintiri despre Caragiale”), Zaharia Stancu („Pagini de jurnal, Autobiografie — prezentare de Valeriu Răpeanu: O lună din viața lui Zaharia Stancu”), Alexandru Paleologu („Chinuri de iubire”), Valeriu Cristea („După-amiaza de simăbătă”), precum și traduceri din Anaïs Nin, Vladimir Nabokov, Boris Pasternak.

Acest număr din **Caiete critice** mai cuprinde încă o temă intens dezbătută în contemporaneitate: postmodernismul. Sînt prezenți cu intervenții în această adevărată dezbateră autori români și străini: Ion Bogdan Lefter, Mircea Cărtărescu, Cristian Moraru, Vasile Andru, Frank O. Hara, John R. Searle, Charles Jencks. Revista se rotonjește, în același spirit al intersecției dintre literatură și confesiune, cu evocări **Despre**

Panait Istrati ce poartă, la fel ca și celelalte texte, titluri atractive, ce îndeamnă la lectură.

Să remarcăm că printre cei care semnează în acest număr al „Caietelor” se află și tineri critici literari, esești, traducători, cercetători ai fenomenului literar și ai mișcării de idei în literatură: Dan C. Mihăilescu, Mihaela Simion Constantinescu, Mircea Cărtărescu, Cristian Moraru.

Editată de prestigioasa revistă **Viața românească** în colaborare cu **Biroul secției de critică și istorie literară a Asociației Scriitorilor din București**, publicația **Caiete critice** evidențiază profesionalism și aduce, cititorului tînăr în primul rînd, informație literar-artistică deosebit de captivantă, invitindu-l (orientindu-l) spre lectură, pregătindu-l pentru implicare avizată în fenomenul cultural. (E. Mihăilescu).

Dialoguri efervescente

MUGUR ALB, revista școlii cu clasele I—VIII nr. 19 din Bacău prezintă în numerele 3, 4, 5, 1985—1987 un sumar bogat, rod al unui dozaj bine cumpănat între materiale publicistice de factură diferite, amintind de viața culturală băcăuană în toată efervescența ei bogăție, cuprinzînd declarații ale unor personalități, precum Solomon Marcus ori George Genoiu, articole inspirate din viața școlară, din problemele specifice ale colectivului de muncă, interviuri deosebită importanță formativă pentru foarte tinerii cititori. Dintre acestea din urmă am să menționez, la rubrica „Dialoguri fundamentale”, partea a doua a textului inedit al unei convorbiri cu reputatul eminescolog Dumitru Murărașu. Interviul poartă revelatorul titlu „Numai cercetarea operei lui Eminescu în chip metodic, ținînd seama de desfășurarea ei în timp, ar da studiilor literare seriozitate”. Un dialog care merită, de asemenea, a fi consemnat, pentru efervescența publicistică a derulării replicilor, pentru capacitatea de a incita un mare artist la revelatoare mărturisiri, este cel susținut de Ioan Dănilă cu Radu Beligan.

Un elocvent grupaj de versuri la rubrica **Omagiu tînăr patriei întinerite, partidului drag**, realizat de foarte tinerii Mihaela Birgăuanu, Lidia Cheinic, Elena Bejan, Andreea Popa, Simona Stanciu, Ovidiu Dăscălescu, Cornelia Munteanu, Roxana Cătană. Dintre aceștia se vor ridica poate scriitorii și personalități ale culturii românești de mâine cum au fost sau sînt Dimitrie Gusti, Ion Luca, Marius Mircu, Constantin Arsenie, Emanuel Elenescu, Vasile I. Stoican, Marcel Marcian, Radu Beligan, Nicolae C. Cristoveanu, Constantin Andone, Solomon Marcus, Arion Vraciu, Eduard Covali, George Bălaieș, Eugen Uricariu, Ovidiu Genaru, oameni care aparțin culturii și spiritualității naționale și care ieri au fost elevi ai acestei școli ce a depășit un secol de existență. (V.A.)

Valențele eseului

Atrage atenția în **România literară** nr. 25, din 16 iunie, un dinamic grupaj de esuri ale căror pledoarii — prinse în formule stilistice diverse, potențînd valențele publicistice ale genului — se adună sub unificatoarea semnificație a împlinirii culturale complexe, prin noutate deschidere estetică și etică. Aspecte ale literaturii contemporane, ale indisolubilei ei legături de continuitate cu tradiția românească, ale relației dintre carte și cititor (mai cu seamă cititorul tînăr!) sînt lu-

minate în perspectivă dialectică, în perspectiva configurării valorilor umaniste prin artă. Violeta Zamfirescu, analizînd „Semnificațiile umanizatoare ale cărții”, afirmă: „Viața, aspirațiile omului contemporan, mutațiile sociale, revoluția științei, tehnicii, marea revoluție spirituală și perenitatea operelor predecesorilor intrate în fondul comun de informație și creație sînt temelii ale literaturii noastre...”. În „Totdeauna pentru pace”, Alexandru Balaci evidențiază înalte înțelesuri ale responsabilității scriitoricești, așa cum s-au desprins ele cu claritate din dezbaterile care au avut loc la Simpozionul **Poezia și Pacea**. Plecînd de la o altă manifestare culturală desfășurată cu puțin timp în urmă („Zilele culturii călinescine” de la Onești), Dumitru Matală, în „Cititorii durabile”, trasează o paralelă — ținînd exemplarul — între dezvoltarea economică și dezvoltarea spirituală proprii unuia dintre tinerele orașe ale țării. „Cititorii” constituie problema care îl interesează pe Valeriu Răpeanu, în special cititorii de mâine (implicit, procesul de formare a acestora!) și literatura care le este destinată: „...adolescenții de azi și tinerii de mâine caută în literatură un teren al confruntării, deci o literatură a adevărului, mai bine zis a adevăruilor fundamentale, o literatură care să abordeze întrebările esențiale, care să-i așeze în fața momentelor cruciale ale propriei lor existențe”. Simion Bărbulescu, în „Esență și model”, și Romulus Diaconescu, în „Climat și performanță”, subliniază menirea scriitorului de a înnoi creator zestrea de spiritualitate națională, pe coordonatele responsabilității sale civice. (S.U.)

„Orizont“

În **Orizont**, nr. 23, din 10 iunie, aflăm articolul intitulat „Replici eminesciene”, semnat de Smaranda Vultur. Simbolic găzduit la rubrica **Permanențe** (ca pentru a semnala intrarea calendaristică în perioada ce marchează împlinirea a o sută de ani de la stingerea biologică a Poetului Național), esul analizează cu finețe modalitățile de constituire poetică a unor replici la textele eminesciene. Procesul este unul de rescriere personală și transformare, implicînd o zonă de mediere guvernată de o altă, inerent înnoită, viziune istorică, culturală, literară. Faptul dobîndite pregnanță în cazul poezilor

autentici, nicidecum în cel al unor mărunți epigoni. Smaranda Vultur știe aceasta și, drept urmare, își alege exemplificările din creația unor poeți de certă valoare. Sînt evidențiate trei tipuri de replică: la Ion Pillat (**Veneția**), distanțarea este generată de deosebirile de artă poetică — romantismul opus simbolismului; la Emil Botta (**Seut**), se observă unificarea metaforică a unor texte ce par situate la antipod în creația eminesciană, dar s-au dezvoltat dintr-o bază figurativă comună; la Mircea Ivănescu, se relevă tendința de a urmări nu un text în întregime, ci o anumită temă poetică eminesciană.

În același număr al revistei timișorene, semnalăm, la rubrica **Pretexte**, începutul unui serial, „Archeus”, semnat de Șerban Foarță, care în savurosul stil inimitabil, se referă de această dată la muzică. (N. P.)

„Caiete botoșănene“

Alături de **Convorbiri literare** ce găzduiește **Pagini bucovinene**, de **Argeș** care a început editarea unor **Pagini teleormănene**, revista băcăuană **Ateneu** își face, la rîndu-i, o datorie culturală, o datorie de conștiință, purtînd și ea, între copertile sale, de nu mai puțin de cinci ani, o altă revistă. Este vorba de **Caiete botoșănene** — o publicație culturală de bună factură ce ilustrează, cu dăruire și profesionalism, cu pasiune și entuziasm, fenomenul cultural artistic din zona în care s-au aflat Eminescu, Iorga, Enescu, Luchian.

Numărul 5 (65) al **Caietelor botoșănene** cuprinde, prin forța tradiției deja constituite și prin preocuparea inspirată a redactorilor săi, câteva interesante texte despre Eminescu: la rubrica **Eminescu azi** despre receptarea poetului național în spațiul american, apoi o **Arhivă Eminescu** („Semăntorul”), **Impresii la Ipotesti**, un **Jurnal cu Noica și manuscrisele eminesciene**. Numărul cuprinde texte semnate de pictorul **Constantin Păiuță** și de **Alecu Ivan-Ghilia** (și ei botoșăneni), cronică literară semnată de **Dumitru Țiganic**, un grupaj de poezie de **Gellu Dorian**, o proză de **Dorin Baciu**. Acestora li se alătură bogate și vii grupaje de comentarii și informații literar-artistice. (E.M.).

Desen de BOGDAN VLADUȚA

Într-o zi, la Zürich

Când am coborât din tren, în principala gară din Zürich, era dimineață, prima dimineață de iarnă, într-o zi de duminică, cu un soare surprinzător pentru acea perioadă a anului. Gara, impunătoare, de construcție clasică, era aproape goală. Cele câteva persoane ce deserveau peronoanele completate, inconsistent, numărul noilor sosiți, iar când am părăsit localul și pasagerii s-au împărțiat, parcă absorbiți de oraș, m-am trezit singur pe principala stradă comercială a orașului, Bahnhofstrasse. În jur nici un om, nici un vehicul în circulație, ci numai eu cu propria-mi senzație că am nimerit într-un oraș părăsit în care auzeam, parcă, liniștea din jur, și totuși, mă aflu în cel mai mare și mai industrializat oraș al țării cantonalelor.

După o vreme de preambulare, primul „bruiat” sonor este un tramvai, poliarticulat, dar și el din categoria celor „silenzioase”, în care, în afara vatrămanului, mai sînt doi călători. Deci, prima dovadă că senzația de oraș părăsit e falsă. Apoi, după alte bune minute, un pîrîit de motoretă suspect îmi atrage atenția: un gardian, cu șapcă (gen „țîlîndru”) și pelerină, așteaptă disciplinat, călare pe cea ciștîva cai putere ai vehiculului, să pri-

mească liberă trecere din partea unui semafor automat, cu toate că întreaga „circulație” se rezumă numai la mine, care, de altfel, am același sens de mers. Liber, demaraj și totul reintră în normal, adică tăcere și nemiscare.

Din nou, după un timp, pe cînd consultam un ghid al orașului, nehotărît în ce di-

ncepem cu lacul, omonim orașului, de un albastru cristalin, în care se oglindesc munșii și pe care natura își etalează frumusețea; printre plante acvatice plutesc lin lebede, rațe și giște, creînd senzația unor jucării uitate de copii pe luciul apei. Parcul înconjurat este de un verde crud și proaspăt care mă face să uit că mă aflu în de-

De fapt, pe fațada unei clădiri se află „cel mai mare ceas din lume”, cu un diametru de 11 metri, impresionant în felul lui, deși calificativul „cel mai mare” l-am mai auzit și prin alte părți.

Am văzut Universitatea, fondată în 1838, mai „nouă” între cele șapte surate elvețiene, existente de secole, Politehnica, muzeele, bisericile și multe alte construcții de marcă, totul într-o liniște și nemiscare nemaîntîlnite în nici o altă parte, chiar în perioada sfîrșitului de săptămînă.

Seara orașul prinde viață. Bahnhofstrasse, luminată feeric, găzduiește o manifestare tradițională a primei duminici de iarnă, organizată de municipalitate pentru copiii orașului. Printre cele două trotuare suprapopulate, defilează un cortegiu de care alegorice cu elevi cumînți și silțtori, care ascultă de părinți și-și fac lecțiile, însoțiți de moși cu barbă, călare și pe jos, care împart dulciuri. Ceremonie reconfortantă, cu argitație, vioioșie și animație omenească ce încununază aproape simbolic liniștea de peste zi. O zi liniștită, într-un oraș liniștit, care poate fi și altfel, dar așa a fost atunci.

Popasuri

recție s-o apuc, aud o bătaie în fereastră, privesc în direcția de unde vine și văd o mină din spatele unei perdele care mă ameninșă prieteneste, iar de dîncolo de stururi se aude un ris general, pe mai multe tonuri, pe care nu știu cum trebuie să-l taxez. Alături de fereastră o firmă: „Clubul italienilor din Zürich”. Da, începe să se facă lumină, latinii, chiar dacă sînt pe teritoriu, preponderent german, nu se dezmetesc și, se pare, că risul ar fi putut să înceapă chiar din seara precedentă. Deci orașul se animă.

După cazare, îmi propun un tur de orizont al orașului, de data asta însoțit de un „localnic”. De-acum, sîntem doi.

cembrie, dar care confirmă clima temperat-continentală a țării cu cea mai ridicată altitudine medie din Europa. Prin pomi, obiecte ciudate aîrnate de ramuri: o mînușă, o porșetă, un sacou bărbătesc. Aflu de la ghidul improvizat că sînt lucruri uitate și puse acolo în speranșă că „uitucii” le vor găsi, refăcînd traseul anterior.

Urmează apoi orașul, cu clădiri, mai ales în stilurile clasice europene, predominant de bănci și societăți de asigurare, de importanșă internațională, cu magazine în care ceasurile, singurele mașini care „circulă” la acea oră, stau ostentativ la vedere, adevărînd faima localnicilor în domeniu.

TABELA de MARCAJ

Ghici ciupercă ce-i?!

Mai e la un colț. De campionat. Bobii s-au dat, în mare, iar în mic, la coadă, se cam știe ce-o să fie. Sau, dacă nu se știe, se bănuiește, se vorbește, dar cum cu n-am crezut nici cînd în zvonuri, rămin la ce am presupus demult. Pentru că, iată, Clujul a venit în jos, Argeșul a scăpat, Poli e cu-n picior în prăpastie, Suceava cu amîndouă, iar singurele dubii pe care le mai am se numesc Sportul Studentesc și Petrolul din Ploiești. Ambele se în tare și joacă pin' la-nchidere pe cartea salvării, deși le e la fel de greu. Dar, dacă petroliștii iau punctul salvator de la Suceava, în vreme ce Regia se salvează la Bacău? Posibil, nu, ba chiar probabil. Dar nu e mai puțin adevărat că și clujenii pot agonisi ceva la Hunedoara, că Poli Timișoara ar putea să-l păcălească de un punctisor pe Halagian și dintr-o dată lucrurile se vor complica mai mult ca la-nceput! Tocmai aici stă farmecul fotbalului nostru, în echilibrul extraordinar de rezultate absolut neașteptate, pe care le așteaptă însă toată lumea. În consecinșă să le așteptăm și noi, pe ultima turnantă, bucurîndu-ne că surprize la fel de mari aduce, la concurenșă, și Turneul final al C.E. unde Spania, Irlanda și Olanda, echipele pregătite de naționala noastră, se descurcă binîșor, nu credeți? ! Apropo de concurenșă, miercuri pe-nserat am redescoperit cuplajul și nocturna, într-un regal de forșă, cu Steaua și Dinamo și Sportul și Victoria. Favoritele, cu statut de capi de serie la tragerile la sorșă, și-au confirmat dreptul de a fi iarăși finaliste, deși Steaua a primit un gol de la Regie și mai putea primi lejer vreo alte două-trei, în vreme ce Dinamo n-a fost foarte mult peste Victoria care, o scriu, de-acum, în campionatul viitor o să se-amestece în lupta pentru locurile de mai sus de locul trei! În fine, să nu ne grăbim, cu gîndul la finala cupei, pe care ne-o dorim jucată cel puțin ca derby-ul de campionat, avînd șansa suplimentară că la ora respectivă brigada păguboasă a lui Igna se va afla departe-n R.F.G. Și, apropo de R.F.G., ia ghiciți cine-o să ciștîge titlul european la ea acasă și mai ghiciți și cine-o să ciștîge cupa noastră și cine-o să retrogradeze în Divizia B. Răspunsurile pe curînd!

HORIA ALEXANDRESCU

SOCRATE UNGUREANU

Redescoperirea muzeelor

NATURA MOARTĂ CU PEȘTI ȘI STRUGURI, pictură de THEODOR PALLADY, aflată în colecția Galeriei Naționale a Muzeului de Artă al R.S.R., ulei pe pinză 1,050x1,420.

Capitolul fundamental al creației palladyene, natura moartă a găsit în acest artist unul dintre cei mai sensibili „pocți” și interpreți. Alături de scenele de gen, de scenele de interior — străbătute de un intimism cald, calm și plin de reculegere, naturile moarte sau statice realizate de Theodor Pallady stau sub semnul unei perfecte geometrii interioare, al științel compunerii paginii astfel încît

imaginea să fie limpede și clară. De aici o anume austeritate a imaginii palladyene, de aici acel aer luminos și transparent care lasă să se vadă fiecare obiect în parte fără ouchări, fără umbre care ascund și lumini ce sînt în evidenșă anume detalii. O lumină cerebrală, egală ca intensitate, uniformă, așternîndu-se în mod uniform pe întreaga suprafașă a paginii, „funcționînd” fără pîrtînire

pentru fiecare formă și volum în parte.

Reminiscentele concepției cęzanneiene în care ecouri din luminozitatea și perfecțiunea lui Duffy se întîlnesc organic cu tendinșele proprii spre armonie și calm, ca-ntr-un vers baudelaire-ian, reprezintă coordonatele stilistice ale tuturor naturilor moarte create de Th. Pallady de-a lungul vieții.

Lucrarea, executată în 1940, deci într-o epocă de deplină cristalizare a stilului său, este elocventă și edificatoare.

SIMONA VĂRZARU

Mi-am imaginat întotdeauna paradisul ca o bibliotecă

REID: Aș dori să vă pun o întrebare fundamentală...
 BORGES: Numai una?
 REID: Deocamdată. Cite una, pe rînd.
 BORGES: Da, cite una. Iar noaptea este încă la început.
 REID: Și întrebarea mea începe...
 BORGES: Noaptea este întotdeauna la început!
 REID: Încep, deci, cu o propoziție crucială pe care ați rostit-o cîndva: „Eu nu scriu opere de ficțiune. Eu inventez fapte”.
 BORGES: Cred că dumneata îmi dăruiești această frază și-ți mulțumesc.
 REID: Haideți să presupunem o clipă că ați rostit-o cu adevărat.
 BORGES: E bine dacă am făcut-o.
 REID: Da, cred că e foarte probabil s-o fi rostit.
 BORGES: Cine știe? Poate că sînt vinovat de această propoziție.
 REID: Vinovat?
 BORGES: Ei bine, nu chiar vinovat, însă mă întreb dacă pot să trăiesc pe măsura acestei propoziții.
 REID: Care credeți că este diferenșă? Eu nu scriu opere de ficțiune. Eu inventez fapte.
 BORGES: Presupun că nu există nici o diferenșă între fapt și ficțiune.
 REID: În seara aceasta aveți un punct de vedere destul de radical.
 BORGES: Ei bine, solipsism sau trecut, ce este trecutul altceva decît amintire? Ce este trecutul altceva decît amintiri care s-au transformat în mit?
 REID: Însă, în același timp ați tulburat deseori ficțiunea pretinzînd că este fapt. Asta au aflat pe plelea lor cei care caută referinșele pe care le faceți în povestirile dumneavoaștră: două sînt adevărate însă pe a treia nu o pot găsi nicăieri. Ați făcut-o în mod deliberat? V-ați jucat...
 BORGES: Da, am făcut-o deliberat cînd eram tînr. Acum sînt prea bătrîn pentru astfel de lucruri. Vreau să spun niște povești simple, cinstite. Nu-mi mai arde de farse literare. Asta se întîmplă acum mulți ani, altcuiva, cuiva care a scris „Pierre Menard” și l-a numit Don Quixote.

REID: N-a fost ușor să vă dezvățați de acest obicei pe cit pretindeți. Cred că și acum vă jucați în mod liberat cu ambiguități pe care le simțiți la granișă dintre fapt și ficțiune. Vreau să spun, cu alte vorbe, dacă sîntem vreodată siguri care-i diferenșă între cele?
 BORGES: Nu sîntem siguri de nimic. De ce să fim siguri de aceste lucruri în special? Trăim într-un univers misterios. Totul este o enigmă.
 REID: Este suficient de misterios și fără ca unii să-l facă mai misterios decît pare.
 BORGES: Desigur, eu nu cred în liberul arbitru. Trebuie să joc acest joc. Acesta este destinul meu. Destinul meu mi se pare un destin literar.

prietenii dumneavoaștră de aici nu cunosc, poate, admirația și dragostea pe care i-o purtați lui Mark Twain.
 BORGES: Explicația este foarte simplă. Am citit *Huckleberry Finn*. Asta trebuie să fie suficient, mai mult decît suficient.
 COLEMAN: Ne-ați putea vorbi despre modul în care literatura nord-americană v-a influenșat viața dumneavoaștră ca scriitor?
 BORGES: Cred că literatura nord-americană a afectat întreaga lume, întreaga literatură. Literatura nu ar fi ceea ce este astăzi, dacă nu ar fi existat doi oameni, Edgar Allan Poe și Walt Whitman. Și-i puteți adăuga pe Mark Twain, Emerson, Thoreau, Melville, Emily Dickinson, Hawthor-

ventat de Poe. El a creat asta. El a creat un personaj foarte ciudat: cititorul de povestiri poliștice. Chiar și noi am fost creați tot de Edgar Allan Poe, acel minunat visător, acel trist visător, acel tragic visător.

COLEMAN: Se spune că nu e mare diferenșă între un poem, un eseu, și o povestire, toate sînt literatură de Borges. Întrebarea mea este cum același impuls creator poate da naștere unui poem, sau unui eseu, sau unei povestiri, sau poate tuturor în același timp.

BORGES: Eu simt o intrigă. Îi văd începutul și sfîrșitul. Poate fi intriga unui poem sau a unui sonet. Cred că nu există vreo diferenșă între ele. Diferenșă esenșială constă în cititor, nu în scriitor. De exemplu, dacă vezi o pagină tipărită în proză, atunci aștepti sau te temi să găsești informații sau argumente. Însă, dacă vezi o pagină tipărită în versuri, atunci te aștepti, și poate că nu degeaba, să găsești emoții, pasiune, ș.a.m.d. Presupun că în esenșă sînt unul și același lucru. Stevenson credea că diferenșă constă în gradul de dificultate. Sînt multe literaturi care n-au atins niciodată proza. Nu cred că anglosaxonii au atins proza, deși au scris o poezie foarte puternică. Poezia a stat întotdeauna înaintea prozei, cel puțin atît cît îmi spun cunoștinșele mele istorice. După părerea lui Stevenson, motivul este acela că, atunci cînd ai realizat o unitate, hai să spunem un vers, atunci tînz să repeți același tipar. Unitatea poate să fie un vers cu aliterație, ca în cazul saxonilor, sau un vers cu rimă, sau poate fi vorba de silabe lungi sau scurte, de hexametru. Dar, odată ce ai realizat-o, trebuie s-o repeți.

Traducere de MIHAELA SIMION CONSTANTINESCU

(Va urma)

BORGES DESPRE BORGES

Marturiile unei mari constinșă

Încă de cînd eram copil am știut că acesta va fi drumul meu. Cînd am citit biografiile lui Coleridge, De Quincey, Milton, toți au știut că destinul lor va fi literar. Iar eu am știut asta încă de la început. Am știut că destinul meu va fi să citesc, să visez, poate să scriu, însă acest lucru nu este esenșial. Și mi-am imaginat întotdeauna paradisul ca o bibliotecă, nu ca o grădină (O să găsiți acest vers într-una din poeziile mele). Asta înseamnă că am fost totdeauna un visător.
 REID: Vreți să spuneți că este un vers din *Poema de los dones* („Poemul darurilor”).
 BORGES: Da, așa este.
 REID: Vă imaginați paradisul ca o bibliotecă?
 BORGES: Și cînd am ajuns în bibliotecă, eram deja orb.
 REID: Aceasta este ironia poemului.
 BORGES: Nu este ironia poemului, ci „ironia lui Dumnezeu”.
 COLEMAN: Mi-a trecut prin minte că

ne și puteți continua la nesfîrșit, fără să-l uitați pe Robert Frost. El a afectat întreaga lume sau, cel puțin, întreaga lume literară. Nu-l puteți ignora.
 COLEMAN: Dar ceea ce spuneți nu este adevărat dacă luați în considerare literatura spaniolă și literatura hispano-americană. Nu a avut o influenșă atît de mare asupra...
 BORGES: Ba a avut. Mă încumet să vă contrazic. Nu-mi pot imagina modernismul fără Hugo, Verlaine, și nu în ultimul rînd, fără Edgar Allan Poe. Iar Poe a ajuns la noi prin intermediul Franșei, deși sîntem cu toții americani. Cred că Edgar Allan Poe nu poate fi ignorat sau desflinșat. Poate să-ți placă sau nu ceea ce a scris, însă nu poți nega influenșă lui. El l-a creat pe Baudelaire, care l-a creat pe Mallarmé și așa mai departe.
 COLEMAN: Toată lumea știe că vă plac povestirile poliștice...
 BORGES: Ei bine, acest gen a fost in-

„Și dacă îi dăm viața noastră este pentru că noi credem profund în ea”

Dialog cu poetul ARAMIS QUINTERO, Cuba

Cu prilejul de acum tradiționalei manifestări „Poezia și Pacea” organizată de Uniunea Scriitorilor din România, ne-a vizitat țara poetul cubanez Aramis Quintero. Spirit latin, volubil, combinând o vioiețune simpatică a intervențiilor vorbite cu o tăcere intimidată, poetul cubanez a izbutit să atragă atenția asupra-i mai mult decît alți poeți. El a făcut-o sub aparența că nu-și dorește decît să treacă neobservat între confrății alții fără veniți la București. Aramis Quintero s-a născut la Matanzas, în 1948 și a studiat limba și literaturile hispanice la Universitatea din Havana. Volumele sale de versuri se cheamă „Diálogos” („Dialoguri”), „Maiz regado” („Porumb

stropit”), „Dias de aire” („Zile cu vînt”), „Cálida forma” („Caldă formă”), „Arca” („Sîpet”), „Una forma de hablar” („Un fel de a vorbi”). A mai publicat eseuri despre poezia lui Eliseo Diego a lui Ernesto Cardenal și volumul intitulat „Elementos de apreciación literaria” („Elemente de apreciere literară”). Cu sprijinul profesorei Tudora Sandru Olteanu, excelentă cunoscătoare a limbii spaniole, am izbutit nuanțările acestui dialog și, grație muncii sale, vom publica în curînd un grupaj mai amplu de versuri în tălmăcire românească din opera poetului cubanez. Dar, iată cele cîteva întrebări cărora le-a dat răspuns Aramis Quintero.

— Deci, stimat Aramis Quintero, n-aș putea să mă laud că știu prea multe despre poezia cubaneză contemporană. V-aș ruga să-mi vorbiți despre poezia care se scrie acum în Cuba. Spre ce se îndreaptă ea, care-s influențele care-o marchează?

— Este greu de trasat o panoramă — și o schemă clasificatoare care să rezulte de aici — a unei realități de care nu-ți este cu puțință să te distanțezi, ciștigînd perspectiva necesară fiindcă în această realitate ești implicat tu însuși. Totuși, exprimînd succint lucrurile, pot afirma că direcțiile estetice ale actualei poezii din Cuba sînt variate, conectîndu-se în general cu cele urmate de poezia noastră de avangardă începînd din al doilea și al treilea deceniu ale acestui secol. Pe de o parte expresii poetice care caută mai înainte de toate să abordeze realități externe, obiective și, pe de altă, expresii ce vor să se adincească în realitățile interioare ale omului. Desigur, aceasta nu este decît o schemă, căci nici o ființă umană nu poate urma drumul obiectivității sau al subiectivității într-un mod absolut și exclusiv. Cite drumuri nu se întretaie și sînt complementare, nu numai în fiecare om, în fiecare creator, ci și în mozaicul poeziei unui grup uman într-o perioadă determinată! Cit despre formele limbajului — mai mult sau mai puțin direct, mai mult sau mai puțin aluziv — pot spune că se manifestă toate modalitățile. Mai curînd decît influențele literare, se cuvine s-o menționez pe cea a realității noastre imediate, prefacerile sociale, viața socială și politică. Asimilarea acestei influențe și formele corespunzătoare de expresie poetică au urmat, cu timpul, tot mai mult calea firească a interiorizării. Este vorba de o nuanțare subiectivă și spirituală a experienței. Cu alte cuvinte, calea firească și complexă a maturizării lirice. Și, cu aceasta, în cadrul limbajului, calea unei mai mari bogății de rezonanțe și sugestii.

— Afirmațiile dumneavoastră conțin un tonus optimist. Și totuși nu mă abțin să vă întreb dacă interesul actual pentru poezie în Cuba se menține ca-n vremea clasicilor, sau poezia a pierdut teren? Poate fi vorba de un declin al poeziei?

— Procesul maturizării lirice sugerează un progres. Desigur, evaluarea finală trebuie să țină seama de roadele culese. Există poeți consacrați care continuă să creeze, poeți tineri care se afirmă acum și, firește, numeroase făgăduințe. Timpul, ca totdeauna, va spune cine a împlinit ceea ce promitea, cine s-a afirmat cu putere.

— Care-s poezii care duc greul poeziei cubaneze contemporane? Mă refer la poezii de prestigiu ai țării dumneavoastră. Zic „duc greul” fiindcă numai poezii adevărate, puternice, poartă povara duratei și prestigiului unei literaturi.

— Mă limitez să menționez cîteva din cei consacrați: Nicolás Guillén, José Z. Tallet, Félix Pita Rodríguez, José Lezama Lima, Samuel Fejoó, Dulce María Loy-naz, Eliseo Diego, Cintio Vitier, Fina García Marruz... Și, cu siguranță, ar mai fi de menționat și alții.

— Care este poetul cubanez contemporan cel mai citit? Pe ce credeți că se bazează succesul poeziei sale?

— Poetul actual cel mai cunoscut este Nicolás Guillén. Poezia sa este cea care a pătruns cel mai adînc în realitățile sociale și culturale ale fenomenului metisajului, exprimînd nu numai problemele și idiosincraziile omului de culoare și metisului, ci și pe cele ale albului sărac. Este o poezie în care particularitățile de limbaj, în sensul de ritm, ca și o plasticitate marcată, alcătuiesc un tablou omnesc de mare bogăție senzorială, bine definit și, sub aspect stilistic foarte eficace. Limbajul său direct, inspirat din vorbirea populară, chiar și din muzica populară, precum și ampla și intensă difuzare a operei sale, au constituit factorii importanți ai succesului de care se bucură.

Se cuvine să menționez și pe José Lezama Lima, poet de mare prestigiu in-

ternațional, care a scris o poezie de un elevat nivel de elaborare, în care esențele lumii urbane sînt exprimate prin intermediul unei viziuni foarte personale, extrem de interiorizate și complexe, care mărturisește o vastă cultură universală.

Alt mare poet cubanez este Eliseo Diego, care are o profundă înrîurire asupra poezilor mai tineri. Este autorul unei poezii de o factură impecabilă, de o extraordinară cizelare în exprimarea nuanțelor de percepție și sensibilitate față de lucruri, de lumină, de acțiunea timpului.

— În serialul acesta de interviuri, realizat cu poeți din diverse țări, am urmărit exclusiv starea poeziei. Nu am pus niciodată întrebări legate de proză. Vă întreb pe dumneavoastră, firește, tot pentru a trage concluzii legate de poezie, care-i starea prozei și-n ce sens sînt îngăduite comparațiile cu poezia? În planul succe-

sului, al menținerii interesului pentru literatură?

— Noi în Cuba, avem prozatori însemnați atît în domeniul romanului și al povestirilor, cit și în acela al eseului — unii deja afirmați, alții pe cale de a se afirma — cu toate că literatura cubaneză a fost și este bogată în mod deosebit în domeniul poeziei. Sub aspect comercial, nu am la îndemină cifre, dar pare vădit că proza, creația narativă au mai mare succes, mai ales desigur, literatura de tip polițist și cea de anticipație sau de știință-ficțiune. În ce privește literatura pentru copii și tineret se poate afirma că este bine primită de public.

— Aș vrea să vă pun o întrebare legată de soarta poeziei la sfîrșitul acestui mileniu pornind de la, citez, ceea ce dumneavoastră ați spus la simpozionul „Poezia și Pacea”. „Există oare, în

trupul ciuruit de gloanțe și rezistent al lumii, al omenirii, o prezență permanentă, neliniștită și în același timp inutilă? Și, pe de altă parte, este oare poezia printre realitățile acestei lumi singura pe care n-o putem explica pe deplin, al cărei sens îl putem doar intui printr-un fel de credință? Poezia, da, există. Și în plus, convoacă. Uneori în felul catacumbelor. Alteori în foruri deschise, dar convoacă iar cei care au urechi de auzit, o aud. Cei care ne-am adunat aici, și alții care n-au putut fi cu noi acum, am auzit-o. Frăția mea de cubanez, cea a fiicăruia dintre dumneavoastră, frăția românilor care ne-au deschis aici brațele, este o singură frăție sub semnul poeziei. Și dacă îi dăm viața noastră este pentru că noi credem profund în ea. Profund și nestrămutat. Sînt cuvintele dumneavoastră rostite în fața publicului din Constanța, a confrăților scriitori. O superbă și patetică declarație de dragoste față de poezie. Și totuși, mă încapăținez să vă întreb: mai au nevoie oamenii de poezie?

— Poezia este un gen literar, dar în legătură cu întrebarea ar mai fi util să încercăm s-o definim — dintre atîtea definiții posibile și insuficiente — ca un fenomen de un înalt sens spiritual. Acestea fiind spuse, este limpede că la sfîrșitul acestui mileniu poezia este tot atît de necesară, cel puțin, cit a fost înainte. La sfîrșitul mileniului, rațiunea ei de-a fi, necesitatea ei nu este mai discutabilă decît în anii și în secolele anterioare, deși ne aflăm într-o lume care o primește cu mai multă greutate uneori. Dacă așa stau lucrurile, cu atît mai mult este necesară, cu cit spiritul este mai neliniștit și confuz, cu atît are mai mare nevoie de poezie, chiar dacă îi este mai puțin lesne s-o găscască. Același lucru se întîmplă cu pacea. Starea poetică și starea de paco sînt stări ideale ale omului.

— Evitați să vorbiți despre dumneavoastră! Din modestie, din exces de orgoliu? Și, totuși, acordați vă rog cîteva cuvinte și poetul Aramis Quintero pe care noi l-am primit aici cu multă simpatie.

— Ce să vă spun despre mine? Am scris multe cărți de poezii pentru adulți și pentru copii și tineret. În acest deceniu au apărut șase, iar altele trei sînt în proces editorial. Am scris și unele eseuri despre Eliseo Diego, Ernesto Cardenal. Am scris și unele povestiri. Am scris eseuri despre literatura pentru copii. Sper să nu vă mire, dar în afară de asta scriu texte cu caracter umoristic pentru grupul „Sub semnul umorului” în care se împletește umorul scenic, cel literar și cel muzical. Iată că am spus atîtea despre mine!

— Sînteți, la acest capitol, cum zicem noi, zgîrcit la vorbă! Cum v-ați simțit în România, ce v-a plăcut sau ce nu v-a plăcut la simpozionul „Poezia și Pacea”. Ce reține memoria inimii dumneavoastră de aici?

— Am apreciat cel mai mult comunicarea spirituală care a fost posibilă prin aceste întîlniri care, de altfel, și-au propus tocmai așa ceva. Fără comunicare spirituală pacea nu are perspective.

A avut rezonanțe în sufletul meu temperamental primitiv și afectuos al românilor ca și peisajul natural al țării — sînt în acest sens recunoscător dragostei care există la dumneavoastră pentru arbori și pentru flori.

Nu regret decît că aceste întîlniri și orice îmbrățișare sînt trecătoare și chiar dacă spiritul ciștigă și se îmbogățește prin ele — distanța și timpul nu-l pot opri s-o facă — există în noi dorința de concret și de imediată apropiere. Este dorința de a vedea iar chipurile, de a auzi inflexiunile glasurilor, de a strînge mîini, de a vedea nuanțele diferite de verde ale copacilor și a le respira mi-reasma — și toate acestea sînt năzuințe care nu pot fi distruse. Bucuria și nostalgia au același izvor.

Aramis Quintero

Brâncuși

1.

C-un zumzet gingaș,
aproape-n tăcere,
înaintează
prin liberul spațiu,
prin văzduh sau prin apă,

o formă perfectă,
modernă și clasică :

pura idee-n marmoră
a unui Pește.

Pura formă,
în marmoră cenușie,
a ușoarei,
limpezi înaintări
prin văzduh sau prin ape.

2.

Și pe cînd alunecă
Peștele,
iar Broasca festoasă
Zburătoare,

din marmoră, netedă,
se grăbește să-și ia zborul
— săgeată lentă, albă, maiestuoasă —

acolo departe,
în înaltul norilor,
șuieră
iute, de neatîns,
Pasărea
cea mai liberă și mindră,
delfin nespus de zvelt, pasăre
de foc, a acestui timp.

În vreme
ce vorbește

lui César Vallejo

Un om mort zace acolo la picioru-i
și cu mina cea liberă ne salută
în vreme ce cealaltă zgirie trist țărina.

Cit ne-a iubit atuncea părul său!
Cit ne iubește acuma! Ce rău îi pare
că ne salută așa, fără batistă!

Și cum ne spune acum că vine-ndată,
că nu zăbovește, doar atît
cit îi trebuie să-i vadă pe-ai lui,
să bea, poate, o cafea, și se-ntoarce!

Cum ne mai spune că sosește-ndată,
știînd
că ne era totuna, făr să știe
ce mult am vrea acum

să-și scoată mina, cea care zgirie
țărina,
și să ne stringă la piept cu-amîndouă,
iar apoi,
împreună, să îmbrucăm ceva și să-l
privim
de parcă ar pleca iar miine
ar zbura la Lima ori la Paris! Aproape
că-l vedem

acolo din nou, iubindu-ne.
Și-n vreme ce vorbește, cade
îndepărtată pulbere de biscuiți.

1914

Împrăștiu un felinar biata-i lumină
pe cenușul caldarim de stradă.
În jurul său dăntuie ploaia
și slabe răbufneli de vînt,

ce, mai departe, se prefac în zvon
pe care umbra-l stinge încetîșor.

Se aud cum sună copite de cal
și roțile
familiare ale unei trăsurii.

Și, poate,
dîncolo de-un zid, un om sărman
ucide un alt biet om
c-un ștreang, un pic de-otrăv, un mic
pistol
— un patetic și de nedescris pistol —
ca să se-aleagă c-o mizerie de
bancnote
sau c-o femeie ce-a înghețat de
spaimă.

Ziarele a doua zi în zori
vor duce vestea crimei-n patru zări
și peste toți va pune stăpînire groaza.

Dar, poate, seara, pin' se las-amurgul,
pe străzi vor trece cele dintii grupuri
de soldați, cu scrișnet de cizme,
curgînd ca un riu.

Și-n noaptea asta chiar, umila
și umana crimă din ajun
va fi rămas în altă vreme
atît de dureros ciuntită.

Lumina aceasta, burnița
ce se cerne-n razele felinarului,
caldarimul
ce strălucește-n apă
și trăsura trecînd, și tăcerea
atîtor locuri umede și-ascunse,
sînt timpul zbuciumat, plin de nădejde,
pe care omul
il țese și-l destramă în orașu-i
străvechi.

În românește de TUDORA ȘANDRU OLTEANU

LUCIAN AVRAMESCU

